

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น
ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

นางสาวสุนิศา ตีระพิพัฒน์กุล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น
ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

นางสาวสุนิดา ตีระพิพัฒน์กุล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**The Local Election and Patronage System
in Bangbo Subdistrict Municipality of Samutprakan Province**

Miss Sunida Teerapipattanakul

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น
ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ชื่อและนามสกุล นางสาวสุนิศา ตีระพิพัฒนกุล
วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

Khajonsak Sitti

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันส ปิยะกุลชัยเดช)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่น กับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น
ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษา นางสาวสุนิศา ศิระพิพัฒน์กุล **รหัสนักศึกษา** 2588000899 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ **ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ (3) ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์ เลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ เป็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นประธานชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ มีลักษณะการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างกันที่มีแบบแผนมาจากวิถี ประเพณีและค่านิยมในการปฏิบัติทางสังคมมาเป็นบรรทัดฐานการรองรับในการทำงานเพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจซึ่งสามารถที่จะตอบแทนคืนกลับมาในรูปของ คะแนนเสียงจากชาวบ้าน (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน ระหว่างความเป็นเพื่อน ความเป็นญาติ ความเป็นพวกพ้อง โดยนักการเมืองท้องถิ่น มีการหาเสียงเริ่มจากครอบครัวญาติพี่น้อง แล้วจึงนำไปสู่เพื่อน พวกพ้อง และการหาหัวคะแนน ที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำหมู่บ้าน หรือกำนัน ช่วยกันหาเสียงแบบลูกโซ่ มีการให้ช่วยกันลงคะแนนเสียงเนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด (3) ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น คือ การบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นที่กระจายความช่วยเหลือและดำเนินโครงการแบบแบ่งฝักฝ่าย เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องก่อน และการแทรกแซงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองระดับชาติก่อให้เกิดลักษณะของความสัมพันธ์ที่แฝงไว้ด้วยระบบอุปถัมภ์บารมี ผลประโยชน์ทางการเมือง อำนาจ และผลประโยชน์ทางการเงิน ที่ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน

คำสำคัญ ระบบอุปถัมภ์ การเลือกตั้งท้องถิ่น เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

Independent Study title: The Local Election and Patronage System in Bangbo Subdistrict
Municipality of Samutprakan Province

Author: Miss Sunida Teerapipattanakul; **ID:** 2588000899;

Degree: Master of Political Science;

Independent Study advisor: Dr. Khajornsak Sitthi, Assistant Professor;

Academic year: 2021

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the relationship of patronage system influencing on local elections in Bangbo Subdistrict Municipality, Samutprakan Province, (2) to investigate factors influencing local election victory in Bangbo Subdistrict Municipality, Samutprakan Province, and (3) to identify impacts of the patronage system on local politics in Bangbo Subdistrict Municipality, Samutprakan Province.

This study was qualitative research with documented studies and in-depth interviews. The purposive samples were local political groups in Bangbo Subdistrict Municipality such as the mayor, the deputy mayor and members of the municipal council (5 people) and community leaders (5 people). There were 10 people in total. The research tool was the interview forms, and then the data was analyzed by descriptive analysis.

The research found that (1) the relationship of the patronage system in the Bangbo Subdistrict Municipality was based on mutual assistance, which was a pattern from the way of life, traditions and values in social practice as the working pattern. As a result of the satisfaction that could be expressed through votes from the locals. (2) The factors influencing local election victory in Bangbo Subdistrict Municipality were as follows: generosity between friendship and kinship. Local politicians' campaigns start with family, relatives, friends and election campaigners who were headmen or village headmen help in a chain campaign. Voting was given due to their close relationship. (3) The patronage system has had an impact on local politics in the following ways: the administration of local administrators distributes aid, implements projects in an unfair manner, prioritizes benefits for close relationships, and the local political intervention by national politicians results in a patronage system. They exchanged benefits with each other in the term of prestige, political interests, power, and financial interests.

Keywords; Patronage System, Local Elections, Bangbo Subdistrict Municipality and Samutprakan Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่น กับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำ นับแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาดำเนินการ

ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยจนครบถ้วนเสร็จสมบูรณ์

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จครั้งนี้

สุนิดา ตีระพิพัฒนกุล

พฤศจิกายน 2564

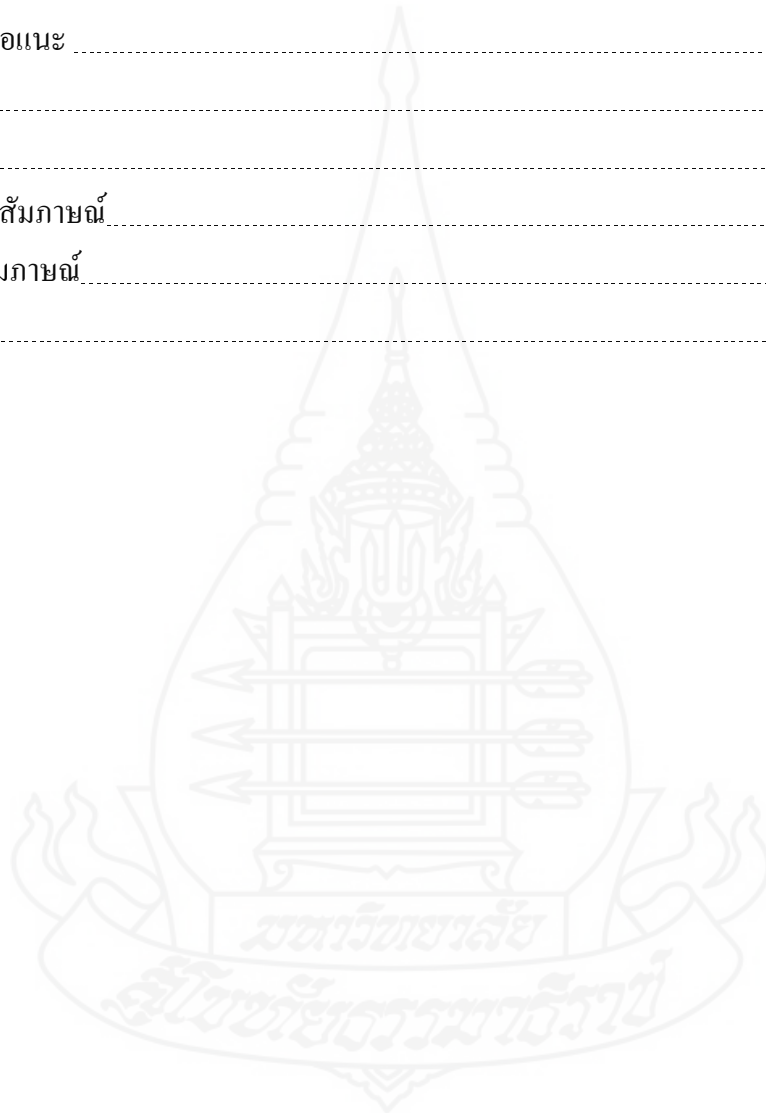

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ประเด็นปัญหาที่ศึกษา	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดระบบอุปถัมภ์	7
แนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและระบบการเมืองท้องถิ่น	10
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล	12
ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	15
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	22
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
การวิเคราะห์ข้อมูล	23
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	24
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	43
สรุปการวิจัย	43
อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	54
ก แบบสัมภาษณ์	55
ข คำสัมภาษณ์	58
ประวัติผู้ศึกษา	67

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 คณะผู้บริหาร.....	17
ภาพที่ 2.2 สมาชิกสภาเทศบาล	18

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบพี่แบบน้อง ช่วยเหลือแบ่งปันกัน การดำเนินชีวิตโดยทั่วไปเป็นไปแบบเรียบง่าย ลักษณะการอยู่อาศัยจะอยู่กันเป็นกลุ่ม หรือชุมชน มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ เมื่อมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก็เกิดความสัมพันธ์ต่อกันในหลาย ๆ รูปแบบ ความสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐานที่เห็นเป็นปรากฏการณ์โดยทั่วไป คือ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ไม่ว่าจะเป็นการนับญาติทางสายโลหิตหรือการเกี่ยวดองกันตามวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างญาติ อาวุโส (พี่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย) กับญาติผู้น้อง (น้อง ลูก หลาน เหลน) เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อย่างชัดเจน เป็นรูปแบบที่คงทนถาวรไม่มีที่สิ้นสุด หรือความคาดหวังระหว่างเพื่อนที่มีความลึกซึ้ง ในบางสังคม ความเป็นเพื่อนแท้จึงมักจะวัดกันได้ด้วยพฤติกรรมกรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือการที่เพื่อน ช่วยเหลือเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จนถึงขั้นเป็นญาติสนิทกันก็ได้ เพื่อน ผู้ที่ได้รับความอุปถัมภ์ก็จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี การรู้จักบุญคุณ ตอบแทนเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสติปัญญา และความสามารถที่ตนมีอยู่

ในปัจจุบันการเมืองไทยกับระบบอุปถัมภ์ยังคงมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย เพียงแต่เปลี่ยนวิธีการไปตามกาลเวลา และรูปแบบของสังคมที่เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้เป็นกลไกในการแสวงหาอำนาจทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งส่วนใหญ่จะใช้ระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลในการบริหารงานในระดับท้องถิ่น เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน จึงก่อให้เกิดการแบ่งกลุ่มหรือแบ่งแยกเป็นพวกพ้องกันอย่างชัดเจน การเอื้อประโยชน์ให้กับคนใกล้ชิด การตอบแทนซึ่งกันและกัน การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง ระบบอุปถัมภ์จึงนับเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างการเมืองท้องถิ่นไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หัวคะแนนกับการเลือกตั้งและการซื้อเสียง ข้าราชการกับนักการเมือง ปรากฏการณ์การซื้อเสียงของการเมืองท้องถิ่น ซึ่งล้วนเกิดจากสังคมไทยที่คงคุ้นเคยและชื่นชมกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง และเจ้านายกับลูกน้อง

การตอบแทนบุญคุณบางครั้งก็แสดงออกด้วยการนำสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ มาให้ตอบแทนในโอกาสอันควร ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงผู้นำชุมชนแล้วมีความสำคัญกับระบบอุปถัมภ์กับนักการเมืองเพราะเป็นผู้นำที่นักการเมืองมักให้ความสำคัญในฐานะที่สามารถสื่อสารและจูงใจประชาชนให้สนับสนุนนักการเมืองได้ดี ถ้าจะให้ความหมายกับผู้นำชุมชนจึงหมายถึงบุคคลที่มีสถานภาพและบุคลิกภาพ อุปนิสัยและความสามารถในสถานการณ์หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในสังคม

หรือในชุมชนนั้น ๆ การเข้าสู่ตำแหน่งของนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะได้รับการเลือกตั้งเข้าไปเป็นกลุ่ม การที่ประชาชนตัดสินใจเลือก นอกจากพิจารณาจากคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ ความเสียสละและความซื่อสัตย์แล้ว ยังมีเรื่องความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ลักษณะความสัมพันธ์ในสังคมไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ มีการเกื้อกูลกันของผู้มีฐานะดีกว่ากับผู้ที่ด้อยกว่า ความรู้สึกปลอดภัยขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่เหนือกว่า ผู้อุปถัมภ์มีความสุขที่สามารถแจกจ่ายผลประโยชน์ให้แก่ผู้ที่อยู่ต่ำกว่า (บรรพต วิระลัย : 2526)

การเมืองท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการมักมีตระกูลเพียงไม่กี่ตระกูลที่มีอิทธิพลในระบบการเมืองท้องถิ่น คือ สมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีลักษณะทางการเมืองที่เกาะกลุ่มชัดเจน การเมืองแบบแบ่งขั้วอำนาจก็มีให้เห็นมาโดยตลอด สำหรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมหรือกลุ่มอัสวเหมม จะเห็นได้ว่า จากกลุ่มนักการเมืองที่มีฐานเสียงจากการชนะการเลือกตั้งมานานกว่า 20 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 แต่กลับพ่ายแพ้การเลือกตั้งให้กับกระแสพรรคการเมืองพรรคใหญ่และมีบทบาททางการเมืองที่ลดลงมากในระดับชาติ แต่ยังคงได้รับการยอมรับในระดับท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกระแสความคิดของผู้คนในสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจนักการเมืองดั้งเดิมในสมุทรปราการ

เมื่อความเจริญทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและการขนส่ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจขึ้นมา ทำให้สมุทรปราการเติบโตอย่างมาก เช่น การพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ การมีสนามบินสุวรรณภูมิ ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจจากเศรษฐกิจจารีตนิยมเป็นเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม การแข่งขันทางการเมืองที่มีมากขึ้น ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยเปลี่ยนจากระบบผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ได้รับจากการเลือกตั้ง การอาศัยฐานเสียงหรือบารมีเก่าของวงศ์ตระกูลในท้องถิ่นได้รับความนิยมน้อยลง และเปลี่ยนไปเป็นกระแสการเลือกพรรคการเมืองและนโยบายทางการเมือง และภาพลักษณ์ของผู้สมัครแทน จึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ ส่งผลต่อการตัดสินใจและทำให้ฐานอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมไปเป็นกลุ่มนักการเมืองใหม่ เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดจากนโยบายทางการเมืองส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจจากเศรษฐกิจจารีตนิยมเป็นเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม การแข่งขันทางการเมืองที่มีมากขึ้นทั้งนำเสนอ นโยบาย การเข้าหาประชาชน และบารมีเก่าของวงศ์ตระกูลในท้องถิ่นส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการอย่างกลุ่มอัสวเหมมลดบทบาทลงอย่างมากเนื่องจากผลกระทบทางการเมืองเรื่องคดีอาญาและผู้มีอิทธิพล ในขณะที่พรรคการเมืองใหญ่อย่างพรรคเพื่อไทยมุ่งเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ความนิยมในหัวหน้าพรรค การพัฒนาพื้นที่ เช่น สนามบินสุวรรณภูมิ การกระตุ้นการลงทุนเศรษฐกิจในพื้นที่ ด้านอุตสาหกรรมแทน ทำให้กลุ่มนายประชา ประสพดีที่มีบารมีในระดับหนึ่งแล้วโดดเด่นขึ้นจนได้รับการเลือกตั้งเพราะกระแสพรรค ในขณะเดียวกัน นางสาวเรวดีที่สังกัดกลุ่มรัศมีทัต ที่แพ้การเลือกตั้งแบบเขตใหญ่ แต่ชนะการเลือกตั้งแบบเขตเดี่ยวเบอร์เดียววนั้น ก็แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนไปตามกระแสทางสังคมและเศรษฐกิจจาก

กระแสพรรคการเมืองและทางสังคมเครือข่ายที่สังกัดพรรคการเมืองมากขึ้น จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

เมื่อบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการเสื่อมลงหลังจากการปฏิรูปทางการเมือง แพ้กระแสพรรค พันโยบาย และภาพลักษณ์ที่ไม่ดีจากคดีทุจริต การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มอัสวเหมเลย ส่วนกลุ่มนักการเมืองใหม่ที่สังกัดพรรคเพื่อไทย มีบทบาทเพิ่มขึ้นหลังจากปฏิรูปการเมือง คือ มีกระแสพรรคมาเป็นคะแนนบวกให้ได้รับเลือกตั้งอยู่เสมอ แต่หากมองตามมุมมองของกลุ่มรัศมีที่ตนนั้น จะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชากรจากภาคอีสานเข้ามาอาศัยอยู่ในสมุทรปราการและคนกลุ่มนี้ก็นิยมชมชอบพรรคเพื่อไทยอยู่แล้ว จึงส่งผลให้นักการเมืองที่สังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับการเลือกตั้งอยู่เสมอ ก็อาจมองได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในสมุทรปราการ เพิ่มบทบาทของโครงสร้างอำนาจให้กับกลุ่มนักการเมืองที่สังกัดพรรคเพื่อไทย

ปี 2554 มีการเลือกตั้งนายก อบจ.สมุทรปราการ นายชนม์สวัสดิ์ อัสวเหม ขยับจากเวทีนายกเล็กปากน้ำ ก้าวเข้าสู่เวที อบจ. โดยใช้วิธีเจรจากับพันธมิตรการเมืองในหลายพรรค จึงทำให้ชนะคู่แข่งขาดลอย และกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ได้เก้าอี้ ส.อบจ. 30 ที่นั่ง ชัยชนะของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ในศึกเลือกตั้งนายก อบจ. เป็นบันไดขั้นแรกในการกลับมาทวงแชมป์ ส.ส.ปากน้ำ ถึงตอนนี้ ชนม์สวัสดิ์ อัสวเหม ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง แต่เป็นประธานหอการค้าจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับคนในตระกูล “อัสวเหม” ที่มีตำแหน่งทางการเมือง ทั้งท้องถิ่นและระดับชาติ ประกอบด้วย “อัครวัฒน์ อัสวเหม” หลานชายของวัฒนา อัสวเหม ส.ส.สมุทรปราการ เขต 1 พรรคพลังประชารัฐ ซึ่งอัครวัฒน์ ยังเป็นแม่ทัพปากน้ำของพลังประชารัฐ ที่มี ส.ส. 6 คน “ประภาพร อัสวเหม” ภรรยาของพูลผล อัสวเหม (พี่ชายชนม์สวัสดิ์) นายกเทศมนตรีนครสมุทรปราการ และกรรมการบริหารพรรคพลังประชารัฐ “นันทิดา แก้วบัวสาย” ภรรยาของชนม์สวัสดิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ สมัยแรก “พิม อัสวเหม” ลูกสาวของประภาพร สมาชิกสภา อบจ.สมุทรปราการ เขต อ.พระสมุทรเจดีย์ “ชนม์ทิดา อัสวเหม” ลูกสาวของชนม์สวัสดิ์-นันทิดา เลขานุการนายก อบจ.สมุทรปราการ

การเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีผู้ครองตำแหน่งทางการเมือง เรียงลำดับจาก การเมืองระดับชาติ นายกรุงศรีวิไล สุทินเผือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมุทรปราการ เขต 5 จากพรรคพลังประชารัฐ ระดับจังหวัด นายวะสัน บรรณเจดิสิลป์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอบางบ่อ เขต 2 กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า นายไพศาล ระกาศ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอบางบ่อ เขต 3 กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ระดับท้องถิ่น นางสาววันดี เชยนาค นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางบ่อ พร้อมสมาชิกสภาเทศบาลตำบล 8 คน กลุ่มบางบ่อก้าวหน้า (จากสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทั้งหมด 12 คน) จากความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์กับการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ล้วนต้องมีการพึ่งพากันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชน ทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษาให้เข้าใจถึงระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งที่ผ่านมา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง การปกครองท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ และอิทธิพลมาใช้เป็นกรอบในการวิจัยดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่น นำมาวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ที่ส่งผลต่อการเลือกตั้ง และการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ และอิทธิพล นำมาวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ

4. ประเด็นปัญหาที่ศึกษา

ระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลและส่งผลกระทบกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

5. ขอบเขตการศึกษา

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกพื้นที่การศึกษาในเขตเทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากการเมืองในพื้นที่มีลักษณะของระบบอุปถัมภ์ โดยโครงสร้างอำนาจทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด ลงมายังระดับท้องถิ่น

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระของการวิจัย

ศึกษาความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะเลิศเลือกตั้งท้องถิ่น และผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

5.3 ขอบเขตด้านประชากร

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ

5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น ในช่วงปี 2563 จนถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีคำจำกัดความเพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานวิจัย ดังนี้

6.1 ระบบอุปถัมภ์ การอุปถัมภ์ ในความหมายโดยทั่วไป คือ การค้าจุน การค้าชู การสนับสนุน การเลี้ยงดู (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2546:1488) ในทางการเมืองซึ่งใช้คำว่า ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง การได้รับสิทธิพิเศษจากผู้ใหญ่หรือญาติมิตรของตน เป็นระบบที่ตรงกันข้ามกับระบบความชอบธรรมซึ่งนิยมใช้เป็นหลักในปัจจุบัน

แม้บริบทในสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกันทำให้รายละเอียดในการแปลความหมายของคำแตกต่างกันไปด้วย แต่ใจความหลักของคำว่าระบบอุปถัมภ์ยังคงมีจุดร่วมกันอยู่ คือ ประชาชนที่มีฐานะดียกว่าทางสังคมจะกลายเป็นผู้รับอุปถัมภ์เมื่อได้เข้าไปฝากตัวกับผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะดีกว่า และความสัมพันธ์นี้ต่างได้ผลประโยชน์ทั้งคู่ เพราะผู้อุปถัมภ์จะดูแลด้านชีวิตความเป็นอยู่และเชื่อมต่อกับอำนาจในการเข้าถึงภาครัฐให้กับผู้รับอุปถัมภ์ ในขณะที่ผู้รับอุปถัมภ์จะต้องตอบแทนบางประการ เช่น การใช้แรงงานให้ หรือ การมอบสิทธิบางประการให้ เป็นต้น

6.2 การเมืองท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบการปกครองตนเองในระดับที่รัฐจัดตั้งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระ ตามเจตนารมณ์ของชนในท้องถิ่น โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลอีกทอดหนึ่ง

6.3 อิทธิพล หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในลักษณะที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กระทำการลงไป อันมีผลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของตน

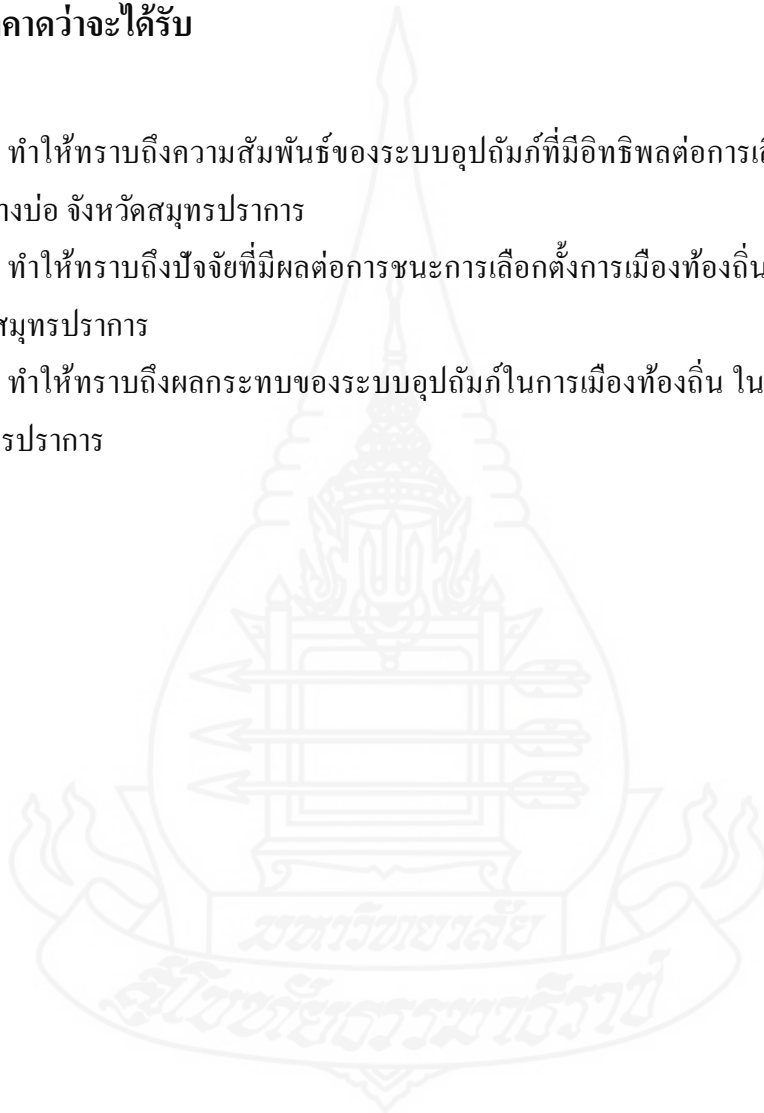
6.4 ผู้มีพระคุณ หมายถึง ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงกว่า ใช้อิทธิพลและสิ่งที่มีตนมีอยู่คุ้มครอง ให้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า ซึ่งต้องตอบแทนด้วยการให้ความจงรักภักดีแบบช่วยเหลือตอบแทน ทั้งนี้รวมถึงการอุทิศตนรับใช้แก่ผู้มีพระคุณ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

7.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

7.3 ทำให้ทราบถึงผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่น กับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมา กำหนดเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ และอิทธิพล
4. ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลบางบ่อ
5. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

อดิธ ทรัพย์พัฒน์ (2533 ,น.79) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เหนือกว่า คือ มีทรัพยากรมากกว่าหรือสูงศักดิ์ มีอำนาจมากกว่ากับผู้ที่ด้อยกว่า คือ ผู้ที่มีทรัพยากรน้อยกว่าหรือผู้มีอำนาจด้อยกว่า โดยผู้ที่เหนือกว่าให้การอุปการะช่วยเหลือคุ้มครองป้องกันให้แก่ผู้ที่ด้อยกว่าและผู้ที่ด้อยกว่าให้การสนับสนุน ทำงานให้โดยคอยรับใช้และเชื่อฟังเป็นการตอบแทน เปรียบได้ว่าผู้ที่เหนือกว่าสร้างบุญคุณช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า และผู้ที่ด้อยกว่าย่อมต้องตอบแทนบุญคุณ สาละสำคัญในความสัมพันธ์เช่นนี้ คือ กตัญญู กตเวที

ลิขิต ธีรเวคิน (2542 ,น.6) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์คือระบบความสัมพันธ์ในสังคมจารีตค่านิยม โดยการจัดกลุ่มระหว่างผู้อุปถัมภ์หนึ่งคนและผู้ใต้อุปถัมภ์จำนวนหนึ่ง โดยผู้อุปถัมภ์จะเป็นคนซึ่งมีฐานะในสังคม หรืออำนาจทางการบริหาร มีเงินทองและเป็นที่นับหน้าถือตา สามารถให้ทุนให้โทษกับผู้ที่อยู่ใต้อุปถัมภ์ในระดับหนึ่ง

ปธาน สุวรรณมงคล (2554 ,น.63-64) ระบบอุปถัมภ์ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่พึงพิงอย่างแนบแน่นระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์ (Patron - client relationship) ในสังคมของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ผูกพันด้วย “การพึ่งพิง” และ “การตอบแทน” โดยผู้อุปถัมภ์จะเป็นที่พึ่งพิงของผู้ถูกอุปถัมภ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนตัว หรือตำแหน่งหน้าที่ของตน ผู้อุปถัมภ์บางคนที่มีทรัพยากรอำนาจมาก เช่น ความมั่งคั่ง หรือตำแหน่งหน้าที่สูง สามารถใช้ทรัพยากรอำนาจในการอุปถัมภ์ผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายการอุปถัมภ์ได้มากจนบางครั้งถูกเรียกว่า “เจ้าพ่อ” ก็มี

ไม่น้อย ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่า ระบบอุปถัมภ์มีลักษณะของการพึ่งพิงกันอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันซึ่งอาจเป็นทรัพย์สิน ตำแหน่ง ความจงรักภักดี หรือสิ่งมีคุณค่าอื่นที่เป็นที่ต้องการโดยผู้อุปถัมภ์เป็นผู้จัดหาหรือให้กับผู้ได้อุปถัมภ์ และแปรเปลี่ยนมาเป็น “บุญคุณ” ที่ได้รับการอุปถัมภ์ต้องตอบแทนในรูปของความจงรักภักดีหรือการยอมรับปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำขอของผู้อุปถัมภ์ บางครั้งก็มีการเรียกกันว่า เป็นความสัมพันธ์แบบ “เจ้านาย-ลูกน้อง” ทำให้ผู้อุปถัมภ์สามารถสั่งการหรือขอให้ผู้ที่อยู่ใต้อุปถัมภ์ดำเนินการตามที่ต้องการได้ ภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ดังกล่าว นอกจากระบบอุปถัมภ์แล้วยังมีระบบเครือญาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในหลาย ๆ พื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่คนในเครือญาติยังอาศัยอยู่ร่วมกัน และมีความผูกพันใกล้ชิดฉันเครือญาติ สังคมแบบนี้มักจะมีความเอื้ออาทรกัน รวมถึงช่วยเหลือกันและกัน อันเป็นระบบที่เกื้อหนุนต่อระบบอุปถัมภ์อีกทางหนึ่ง

สนธิ สัมครการ (2535 ,น.25) ได้แบ่งลักษณะระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยออกได้ 4 รูปแบบ

1. ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ นับว่าเป็นระบบที่เก่าแก่มากระบบหนึ่งในสังคมไทย ตามวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างญาติอาวุโส (พี่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ) กับญาติผู้น้อง (น้อง ลูก หลาน หลาน) เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อย่างชัดเจน เป็นระบบที่เก่าแก่ที่สุดในสังคมไทย และน่าจะเป็นระบบที่คงทนถาวรที่สุด

2. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ความเป็นเพื่อนในสังคมไทยปรากฏออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนสถานศึกษา เป็นต้น ความคาดหวังระหว่างเพื่อนเป็นไปอย่างลึกซึ้งและหนักแน่นมากกว่าบางสังคม คาดหวังต่อกันและกันมากกว่า ความเป็นเพื่อนแท้จึงมักจะวัดกัน ได้ด้วยพฤติกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันหรือการที่เพื่อนซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่า หากเพื่อนผู้มีฐานะสูงกว่าให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนผู้ด้อยฐานะอย่างสม่ำเสมอแล้วความสัมพันธ์นั้นเพื่อนก็จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนกลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ เพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสติปัญญา และความสามารถที่ตนมีอยู่ การตอบแทนบุญคุณบางครั้งก็แสดงออกด้วยการนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ มาให้ในโอกาสอันควร

3. ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่าง ๆ ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชน มักจะถูกมองในแง่ลบอยู่ตลอดเวลาว่าระบบอุปถัมภ์ทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ การใช้ระบบอุปถัมภ์มากเกินไปก็อาจก่อให้เกิดความระส่ำระสาย เกิดการเลิขวิญญ์และกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานผู้อยู่นอกวงอุปถัมภ์ได้เช่นกัน ถึงแม้้องค์กรต่าง ๆ ได้พยายามจะลดบทบาทและความสำคัญของระบบอุปถัมภ์ลงและมีการใช้ระบบคุณธรรมมากขึ้น แต่ระบบอุปถัมภ์ก็ยังคงมีอยู่โดยทั่วไป อาจจะแปลงรูปแบบและดำเนินการอย่างแนบเนียนมากขึ้น

4. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะมีลักษณะคงทนถาวรน้อยกว่า แต่ลักษณะองค์ประกอบอื่น ๆ ของระบบอุปถัมภ์ก็ยังมีครบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติต่างตอบแทน ความสูงศักดิ์ของผู้อุปถัมภ์และความจงรักภักดีของผู้รับอุปถัมภ์ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มข้าราชการกับพ่อค้า และกลุ่มนักการเมืองกับชาวไร่ชาวนา การอุปถัมภ์ระหว่างข้าราชการและพ่อค้า

เป็นในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางด้านวัตถุประสงค์ระหว่างกัน คือ ฝ่ายข้าราชการจะเอื้อสิทธิประโยชน์บางประการให้แก่พ่อค้า นักธุรกิจ แล้วจะเป็นฝ่ายทดแทนหรือตอบแทนด้วยการให้เงินทองทรัพย์สินมีค่า ส่วนความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับชาวไร่ชาวนานั้น จะเห็นได้ชัดเจนมากในระยะเวลาใกล้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองนั้นมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าชาวไร่ชาวนา และแน่นอนที่บุคคลเหล่านี้ต้องการคะแนนเสียงจากชาวไร่ชาวนา แต่ชาวไร่ชาวนาผู้มีฐานะยากจนต้องการความช่วยเหลือทางด้านวัตถุประสงค์จากนักการเมืองไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำ ถนนหนทาง หรือทรัพย์สินเงินทองอย่างอื่น ๆ

อนек เหล่าธรรมทัศน์ (2543 ,น.4) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่นเกิดขึ้นเพราะ

1. นักการเมืองต้องพึ่งคะแนนเสียงของประชาชนในการพาดตนเองขึ้นสู่อำนาจและรักษาอำนาจนั้นไว้ ต้องเอาใจประชาชน ท้องถิ่นใด ๆ ที่มีนักการเมืองที่มีอำนาจในรัฐบาล จะมีโครงการและงบประมาณต่าง ๆ ลงไปในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ

2. นักการเมืองระดับชาติไม่เพียงแต่ต้องเอาใจประชาชน แต่ต้องสนใจ ดูแลบรรดาหัวคะแนนซึ่งมีอิทธิพล และมีสายสัมพันธ์กับชาวบ้านในเขตเลือกตั้งด้วย

3. ข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกรงใจ และกลัวนักการเมืองระดับชาติ ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปทำให้นักการเมืองจำเป็นต้องสนใจ และเอาใจใส่ชาวบ้านและหัวคะแนน

4. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักการเมืองท้องถิ่นต้องช่วยเหลือและพึ่งพิงนักการเมืองระดับชาติด้วย เพราะจะทำให้ข้าราชการทั้งหลายเกรงใจ และให้เกียรติพวกเขามากขึ้น พร้อมทั้งอาจเพิ่มช่องทางหาประโยชน์จากรัฐได้อีกประการหนึ่ง (อนек เหล่าธรรมทัศน์ 2543: น.41)

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2553) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ของไทย มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องมา ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ในสมัยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน การให้ยศตำแหน่งควบคู่ไปกับคุณธรรม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากความสัมพันธ์ระหว่างไพร่กับนาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่อาศัย ก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ที่มีความเมตตา ผู้อยู่ในความอุปถัมภ์ตอบแทนด้วยความกตัญญู

2. ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ในวงราชการ เจ้านายต้องมีผลงาน ลูกน้องต้องทำผลงานเอาใจเจ้านาย เพราะหวังเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ทำให้เกิดคอร์รัปชัน

3. ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ระหว่างข้าราชการกับนักธุรกิจ นักธุรกิจพึ่งข้าราชการให้ช่วยเหลือในการสัมปทานหรือรับงานจากภาครัฐ โดยใช้อำนาจเงินอุปถัมภ์ข้าราชการจนกลายเป็นผู้อุปถัมภ์ชนชั้นนำในวงราชการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและระบบการเมืองท้องถิ่น

Daniel Wit (1967 P.14-21) (อ้างในชวงส์ ฉายะบุตร, 2549 ,น.24) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง ให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่น รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลโดยให้องค์กรมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

การปกครองท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล 2547 ,น.4)

1. เป็นนิติบุคคล โดยอำนาจของกฎหมาย แสดงถึงฐานะทางกฎหมาย สำหรับการปกครองท้องถิ่นถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน มีการจัดตั้งองค์กรการปกครองท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้

2. มีอำนาจหน้าที่ เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นการระบุหน้าที่ไว้โดยชัดเจนหรืออาจเป็นการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถริเริ่มทำกิจการใด ๆ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ

3. มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไป สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยสภาเป็นผู้เลือกผู้บริหาร หรือคณะบริหารท้องถิ่นก็ได้ ตามที่กฎหมายกำหนด

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรับสมัครรับเลือกตั้ง ถ้าในท้องถิ่นใดที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง จะทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โปร่งใส ตลอดจน ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง

5. มีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถดำเนินงานในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามนโยบาย และเป้าหมายที่กำหนด มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย โดยที่ส่วนกลางมีหน้าที่เพียงสนับสนุน ส่งเสริมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้ได้อย่างอิสระตามสมควร และเพียงพอต่อการบริหารงาน คือ มีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บเองได้ ที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง และมีอิสระในการใช้จ่ายเงินรายได้ของท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหา และตอบสนองตามความต้องการของประชาชน

7. มีการกำกับ ดูแลจากรัฐ และมีกฎหมายรองรับ ไม่ใช่องค์กรที่เป็นอิสระ ดังนั้น การกำกับดูแล จึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จำเป็น เพื่อให้การใช้อำนาจของ คณะผู้บริหารท้องถิ่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติโดยรวมอย่างแท้จริง โดยการ กำกับ ดูแลของรัฐต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็น พื้นฐาน การปกครอง ในระบอบ ประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองปัญหาความเป็นอยู่ของชุมชนได้เป็น อย่างดี ซึ่งลำพังเพียงรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนได้ จึงทำให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) มาเป็นการบริหารการปกครองแบบกระจายอำนาจ(Decentralization) เพื่อให้สิทธิแก่ชุมชน ในการตัดสินใจดำเนินภารกิจของท้องถิ่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการให้ฐานท้องถิ่นเป็นรากฐานในการ พัฒนาประเทศ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550, น.11)

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

การจัดตั้งเทศบาล เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 คือ เมื่อท้องถิ่นใดมีคุณลักษณะอันสมควรยกฐานะเป็น เทศบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นขึ้นเป็นเทศบาล และกำหนดให้เทศบาลมี 3 ประเภท ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 9)
2. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือพื้นที่ชุมชนที่มี ประชากรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป มีรายได้พอควรต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศ กระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้น ให้ระบุชื่อและเขตของ เทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 10)
3. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไปมี รายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะ เป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 11)

เทศบาลตำบล

โครงสร้างเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี (มาตรา 14) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของ ประชาชนตามกฎหมายฯ (มาตรา 15) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสิบสองคน
2. สมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง (มาตรา 16)
3. นายกเทศมนตรี ให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งมาจากการ เลือกตั้ง โดยตรงของ ประชาชนตามกฎหมายฯ (มาตรา 48 ทวิ)

4. นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาล เป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 48 อัญฐ)

5. เทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสองคน

6. พนักงานเทศบาล เป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงานประจำสำนักงาน โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2542

3. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ และอิทธิพล

ความหมายของอำนาจ

อำนาจ (Power) อำนาจมาจากรากศัพท์ภาษาละตินเดิมว่า “Potere” ซึ่งหมายถึง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ วินเตอร์ (Winter, 1973 : 4) จึงให้ความหมายของอำนาจไว้ว่า “ความสามารถที่บุคคลหนึ่งกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลอีกคนหนึ่ง” และดังที่ युคส์ (Yulk, 1989 : 14) ได้สรุปว่า อำนาจคือ “การที่บุคคลมีความสามารถในการมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นให้มีพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติไปในทิศทางที่ต้องการ”

โครงสร้างของอำนาจ

โครงสร้างอำนาจในท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ (นิชิตา สิริพงษ์ทักษิณ, 2561, หน้า 130 - 136) ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวหรือแบบรวมศูนย์

โครงสร้างลักษณะนี้ เกิดจากชนชั้นผู้นำท้องถิ่นเพียงกลุ่มเดียวทำการผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจของสังคมในทุกเรื่อง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในระดับจังหวัดและระดับชุมชน เพราะเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น จึงทำให้สามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Monopolistic Politics) ด้านการแข่งขันทางการเมือง สืบเนื่องความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับหน่วยงานในท้องถิ่น และมีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์อย่างกว้างขวาง จึงทำให้คู่แข่งทางการเมืองไม่สามารถทำคะแนนเพื่อชนะฝ่ายที่กุมอำนาจทางการเมืองได้ อีกทั้งกลุ่มผู้นำท้องถิ่นนี้ พยายามจะสืบทอดอำนาจทางการเมืองนี้ไปยังลูกหลานและเครือญาติในตระกูล รวมทั้งคนใกล้ชิด เพื่อจะผลักดันให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้าสู่วงการเมืองและรักษาอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเช่นนี้ต่อไป

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผูกขาดทางการเมืองในท้องถิ่นอาจเริ่มเกิดขึ้นจากการก่อตัวของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีอิทธิพลในสำนักงานราชการ หรือแม้กระทั่งผู้ที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นนั้น จนทำให้คนกลุ่มนี้ชนะการเลือกตั้ง และได้รับการเลือกเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวัฒนธรรมการเมืองแบบผูกขาด-รวมศูนย์อำนาจ (Monopolistic centralized politic culture)

2. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองหรือสามชั่วอำนาจ

ด้านการเมืองของรูปแบบโครงสร้างแบบนี้จะมีการแข่งขันกันตลอดเวลา โครงสร้างอำนาจแบบนี้จึงไม่ตายตัว และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจเหนือกลุ่มใดอย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากปัจจัยสะสมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ และมีจำนวนผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์ใกล้ชิดเคียงกันดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองจึงมีความจริงจั่งเข้มข้นในทุกช่วงเวลาการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งรูปแบบของการแข่งขันก็ยังคงเป็นการส่งลูกหลาน ญาติพี่น้อง ลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีเป้าหมายหลักในการยึดกุมและขยายอิทธิพลพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นไว้ในเครือข่ายตระกูลให้มากที่สุด

3. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มีชั่วอำนาจที่ชัดเจน

โครงสร้างอำนาจแบบนี้จะไม่ถูกรอบงำอย่างเบ็ดเสร็จ และไม่มี ความรุนแรงเท่ากับ โครงสร้างแบบอื่น ๆ เนื่องจากอำนาจนั้นไม่ได้ถูกผูกขาดอยู่กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนั้น การสะสมทุนทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ยังมีไม่มากพอและมีข้อจำกัดหลายอย่าง จึงทำให้ระบบอุปถัมภ์และระบบทางการเมืองยังไม่แข็งแรงพอที่จะกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลภายในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว อำนาจทางการเมืองไม่ได้ตกอยู่ใต้ชั่วคราวเมืองอันหนึ่งอันใดและกระจายไปในชั่วที่หลากหลายแตกต่างกันไป ดังนั้น กลุ่มต่าง ๆ จึงต้องตกลงปลงใจเป็นพันธมิตรกันเป็นการชั่วคราวเพื่อร่วมกันบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งอาจจะกลายเป็นลักษณะของกลุ่มอำนาจทางยุทธศาสตร์ (Strategic power group) ที่รวมตัวกันเป็นการชั่วคราว เพื่อเข้าสู่ฐานอำนาจและเป็นหนทางในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองต่อไป

ความหมายของอิทธิพล

เออเวิร์ด แบนฟิลด์ (Edward C. Banfield, 1962) กล่าวว่า “อิทธิพล” หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะทำให้คนอื่น ๆ ปฏิบัติหรือมีความรู้สึกตามที่ตนต้องการ

โรเบิร์ต ดาห์ล (Robert A. Dahl, 1971) อธิบายว่า อิทธิพลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติ นั่นคือ ผู้หนึ่งสามารถจูงใจหรือทำให้ผู้อื่นปฏิบัติในสิ่งที่ตนมีเจตนา และโดยปกติแล้วถ้าปราศจากการจูงใจเหล่านั้น ผู้อื่นจะไม่ปฏิบัติในทางนั้นเลย แต่จะปฏิบัติในอีกทางหนึ่ง ดังนั้น อิทธิพลจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม สมาคม องค์กร หรือรัฐ นั่นเอง นอกจากนี้การใช้อิทธิพลของบุคคลฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมในที่นี้รวมถึงแนวโน้มความรู้สึก ทศนคติ และความเชื่อ รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ ด้วย

ผู้มีอิทธิพลกับการเมืองท้องถิ่น

ในการเมืองท้องถิ่น ผู้มีอำนาจนอกระบบหรือผู้มีอิทธิพล ส่วนใหญ่จะไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง แต่มีอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่รัฐในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน หรือ อคติอาจใช้คำว่า “เจ้าพ่อ” หรือ “มาเฟีย” แต่ในบางกรณีเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นผู้มีอำนาจนอกระบบได้เช่นกัน

ผู้มีอิทธิพลจึงต่างจากนักการเมือง เพราะนักการเมือง คือผู้ที่ประชาชนใช้สิทธิ์เลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แต่ผู้มีอิทธิพล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น อำนาจ

ความร้ายวย เครือญาติ สถานภาพทางสังคม ขยายอิทธิพลให้กว้างขวางเพื่อหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง แต่บ่อยครั้งที่ผู้มีอิทธิพลอาศัยอิทธิพลของตนเอง จนสามารถเข้ามาเป็นนักการเมืองได้ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554, น.81-85)

4. ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลบางบ่อ

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของจังหวัด โดยห่างจากที่ว่าการอำเภอบางบ่อ ประมาณ 1 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 40 กิโลเมตร โดยมี อาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ

ทิศใต้ จรด พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ

ทิศตะวันออก จรด คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต

ทิศตะวันตก จรด คลองลำโรง

สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ดินคลองลำโรง คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัย อาคารพาณิชย์ มีถนนรัตนราช ถนนปานวิถีและคลองลำโรงเป็นเส้นทางคมนาคม

สภาพภูมิอากาศ

สภาพอากาศค่อนข้างร้อน อุณหภูมิประมาณ 39 - 40 องศาเซลเซียสในฤดูร้อน และค่อนข้างอุ่นในฤดูหนาว อุณหภูมิสูงสุด 25 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 12 - 15 องศาเซลเซียส

เขตการปกครอง

เทศบาลตำบลบางบ่อ มีเนื้อที่ประมาณ 1,560 ไร่ หรือประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 - 3 ได้จัดตั้งเป็นชุมชนจำนวน 10 ชุมชน ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางบ่อ ทั้งนี้ ได้มีการยกฐานะการปกครองจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 บัญญัติให้เปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลทุกแห่งขึ้นเป็นเทศบาล ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับ 10 เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542) สุขาภิบาล บางบ่อ จึงเปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาลตำบลบางบ่อ จัดอยู่ในเทศบาลชั้น 6 ต่อมาได้มีประกาศสำนักงาน ก.ท. ลงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 เลื่อนระดับเทศบาลตำบลบางบ่อให้อยู่ในเทศบาลชั้น 5 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ซึ่งชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางบ่อมีดังนี้

1. ชุมชนหน้าวัดบางบ่อ
2. ชุมชนสายสัมพันธ์
3. ชุมชนรักบ้านเกิด
4. ชุมชนบ้านทรงไทย

5. ชุมชนร่วมเย็น
6. ชุมชนบางบ่อพัฒนา
7. ชุมชนกิตตินคร
8. ชุมชนตลาดบางบ่อร่วมใจ
9. ชุมชนรักบางบ่อ
10. ชุมชนร่วมใจพัฒนา

ประชากร

เทศบาลตำบลบางบ่อ มีพื้นที่รวม 2.5 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรตามฐานทะเบียนบ้าน ณ เดือน พฤษภาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 6,502 คน ประกอบด้วย ชาย 3,127 คน หญิง 3,375 คน จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 2,216 หลังคาเรือน ความหนาแน่นของประชากร 2,600 คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 5,083 คน แยกเป็นชาย 2,391 คน หญิง 2,692 คน (ที่มา : ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ อำเภอบางบ่อ ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562)

ระบบเศรษฐกิจ

การเกษตร มีพื้นที่ในการทำการเกษตร เล็กน้อย เนื่องจาก พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นชุมชนเมือง เป็นที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์

การประมง มีพื้นที่ส่วนน้อยในการทำประมงน้ำจืด เกษตรกรมักขุดบ่อเลี้ยงปลา รวมทั้งกุ้ง ชาวเลี้ยงรวมกันในปีเดียวกัน

การท่องเที่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น งานประเพณีมัสการหลวงพ่อบาน การจัดงานประเพณีต่างๆ และส่งเสริมกิจกรรมของวัด

อุตสาหกรรม ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลบางบ่อปัจจุบันผังเมืองไม่ได้กำหนดให้ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม แต่ ยังคงมีโรงงานอุตสาหกรรมที่สร้างอยู่เดิมบางส่วน ซึ่งหน่วยงานได้กำกับดูแลให้โรงงานอุตสาหกรรมดำเนินการผลิตให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ การพาณิชย์ ธนาคาร 5 แห่ง บริษัท 1 แห่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1 แห่ง ตลาดสด 2 แห่ง ร้านค้าต่างๆ 170 แห่ง ซูเปอร์มาร์เก็ต 2 แห่ง อู่ซ่อมรถ 4 แห่ง

กลุ่มอาชีพ ปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพที่ทางเทศบาลตำบลบางบ่อ สนับสนุน และส่งเสริมให้กลุ่มกู้ยืมสถาบันการเงินไป ดำเนินการ โดยมีอัตราดอกเบี้ยต่ำเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพสามารถดำเนินกิจกรรม และต่อ ยอดผลิตภัณฑ์ให้ขยาย ไปสู่อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพอีกทางหนึ่ง

คณะผู้บริหาร และสมาชิกสภาเทศบาล

การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลครั้งที่ผ่านมา เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 นางสาววันดี เขยนาค ทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้าพัฒนาบางบ่อ(อดีตสมาชิกสภาเทศบาล/อดีตสมาชิกสภาภิบาล) ชนะการเลือกตั้ง ได้ดำรงตำแหน่งวาระต่อจาก นายวิรุฬห์ สุภพิพัฒน์ (อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางบ่อ 3 สมัย) โดยลงชิงตำแหน่งนายก กับ นายพรชัย จินดาศักดิ์ชัย (อดีตรองนายกฯ 3 สมัย) พร้อมทั้งสมาชิกทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้าพัฒนาบางบ่อ ได้รับตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 8 คน จากจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด 12 คน

คณะผู้บริหาร

ภาพที่ 2.1 คณะผู้บริหาร

ที่มา : http://bangbo.go.th/public/person/data/chart/structure_id/5/menu/87

สมาชิกสภาเทศบาล

ภาพที่ 2.2 สมาชิกสภาเทศบาล

ที่มา: http://bangbo.go.th/public/person/data/chart/structure_id/6/menu/89

6. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย การเลือกตั้งท้องถิ่นกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาอ้างอิง สรุปได้ดังนี้

ศิธา เขียรถาวร (2552) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลนครลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อการเมืองท้องถิ่น (2) ผลกระทบที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อการเมืองท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับการเมืองท้องถิ่น ซึ่งปรากฏให้เห็นในประเด็นการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการช่วยเหลือในลักษณะการสนับสนุนเงินทุนในการลงสมัครรับเลือกตั้งและหาเสียง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีการใช้อำนาจเสียงของตนเข้าสนับสนุนคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส่วนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความเป็นไปได้สูงว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงจากการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานของท้องถิ่น ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน และการจัดสรรงบประมาณ แต่เป็นไปได้ในทางอ้อม โดยมีการให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะในลักษณะนอกระบบที่ปรึกษาที่ปรึกษาท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับนักการเมืองท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ เวลานั้น มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากหรือน้อยแค่ไหน ซึ่งระดับความสัมพันธ์กับการให้ข้อเสนอแนะจะเป็นปฏิภาคกัน ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ต้น คือ ลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น ในกรณีเทศบาลนครลำปาง ปรากฏให้เห็นในประเด็นการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น และการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประทุมมารดี สุจริต (2558) ศึกษาเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี (2) ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี (3) แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับการเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล มีระบบเครือข่าย ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุน ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนสำหรับช่วยในการหาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมสูงและค่อนข้างได้ผลดี ระบบเครือข่ายในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ่อทอง ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายจำนวนมาก ซึ่งเครือข่ายของแต่ละคน

มาจาก ปุยา ตา ยาย พี่น้องในครอบครัว และลูกพี่ลูกน้อง ทำให้ได้ญาติเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นที่นิยมกันในทาง การเมือง เครือญาติ เหล่านี้จะอยู่ในทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง และมีการช่วยเหลือกันทุกอย่าง เป็นการอุปถัมภ์ที่ไม่มีผลตอบแทนในเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่หวังจะได้พึ่งพากันใน อนาคต

ศิริรัตน์ ธรรมใจ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นใน อำเภอ แม่ทา จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำ (2) วิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับ ความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่ทานั้น ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของเครือญาติ ปัจจัยด้าน การเมือง ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปในปัจจัยเอื้อผลประโยชน์หรือคำจูน ให้กับผู้นำท้องถิ่นสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องซึ่งระบบอุปถัมภ์ใน สังคมไทยจะเป็นไปในลักษณะระบบอุปถัมภ์ที่อยู่ในหมู่ญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างญาติอาวุโสกับญาติผู้ น้อยเป็นระบบที่คงทนถาวรที่สุดด้วย ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย อาศัยความเป็นเพื่อนในการช่วยเหลือ ตอบแทนเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสติปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่ ระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรต่าง ๆ ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ ระบบเหล่านี้สะท้อนเห็นจากสังคมของผู้นำท้องถิ่นอำเภอแม่ทาที่คอยได้รับการ ช่วยเหลือจากระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ การดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นที่รักษาอำนาจทางการเมือง หลายสมัย จะทำให้ผู้นำใช้ระบบอุปถัมภ์อาชีพสร้าง อำนาจสิทธิประโยชน์บางอย่าง เป็นการทดแทน บุญคุณหรือตอบแทนด้วยการให้เงินทองหรือทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่นให้กับผู้ที่อุปถัมภ์ผู้นำท้องถิ่นนั่นเอง ความแน่นแฟ้นในสังคมพี่น้อง ความรักใคร่กลมเกลียว และถ้อยทีถ้อยอาศัยจึงทำให้ผู้นำท้องถิ่นมักจะอาศัย กลุ่มเครือญาติในการสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นและเป็นฐานคะแนนเสียงให้

อิทธิศักดิ์ วรกิจ (2563) ศึกษาความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น : กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะกลุ่ม อำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง (2) การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองของจังหวัด อ่างทอง ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยและการอภิปรายพบว่า มีปัญหาในการวิจัยคือ การปกครองท้องถิ่นของจังหวัด อ่างทองมีลักษณะผูกขาดทางอำนาจอยู่กับกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม และปราศจากการแข่งขันโดยสิ้นเชิง ซึ่งระบบ นี้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารงานและก่อให้เกิดผลกระทบโดยรวมกับประชาชนได้ การเมือง ท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง มีกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มสำนึกกรักบ้านเกิด เป็นกลุ่มที่สมาชิกทั้งกลุ่มขณะการเลือกตั้ง เข้ามาบริหารบ้านเมือง ทุกคนมีบทบาทความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง มี การเกี่ยวข้องกัน เป็นเครือญาติผ่านการแต่งงานของบุคคลใน โครงสร้างอำนาจ แสดงให้เห็นว่าระบบ อุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง เป็นปีกแผนมาเป็นระยะเวลายาวนาน ด้วยเหตุนี้ การเมือง

ของอ่างทองขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะแม้แต่โอกาสในการลงแข่งขันทางการเมืองยังทำได้ยาก แสดงให้เห็นถึงอำนาจและอิทธิพล ของ “บ้านใหญ่” ได้ครอบคลุมผูกขาดทางการเมืองท้องถิ่นของจังหวัด

วราพงษ์ อ่อนตา (2562) ศึกษาเรื่อง อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กับการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การสร้างฐานทางการเมืองของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในพื้นที่อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก (2) บทบาทอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการเป็นฐานอำนาจทางการเมือง ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม และการเป็นผู้มีเกียรติมีความน่าเชื่อถือ โดยพบว่า การเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ทำหน้าที่ปฏิบัติงานรับใช้พี่น้องประชาชน เสียสละรับใช้สังคม จนสามารถสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นและลงสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีบทบาทในการดูแลประชาชนด้านการบรรเทาสาธารณภัยในท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นใช้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นฐานอำนาจทางการเมืองโดยอุปถัมภ์แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ พึ่งพาระหว่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ศึกษาเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 10 ชุมชน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นในอินเทอร์เน็ต

2.2 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สร้างขึ้นสำหรับสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะของแบบสัมภาษณ์จะเป็นคำถาม ลักษณะปลายเปิด (Open-ended questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นต้น (Primary Documents)

3.1.1 เอกสารข้อมูลของพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ ประวัติความเป็นมา จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ ลักษณะและจำนวนของชุมชนแบ่งตามพื้นที่ของชุมชนและผู้นำแต่ละชุมชน

3.2.2 เอกสารการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีผู้ทำการศึกษาวิจัยและรวบรวมจัดทำไว้ในรูปแบบรายงานการวิจัย

3.2 การค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Documents)

3.2.1 เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เช่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ บทบาทผู้นำชุมชน

3.2.2 บทความจากเอกสารหรือวารสารต่างๆที่มีผู้เขียนหรือรวบรวมไว้

3.3 การสัมภาษณ์ (Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ประชากรตามกลุ่มตัวอย่างที่ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง

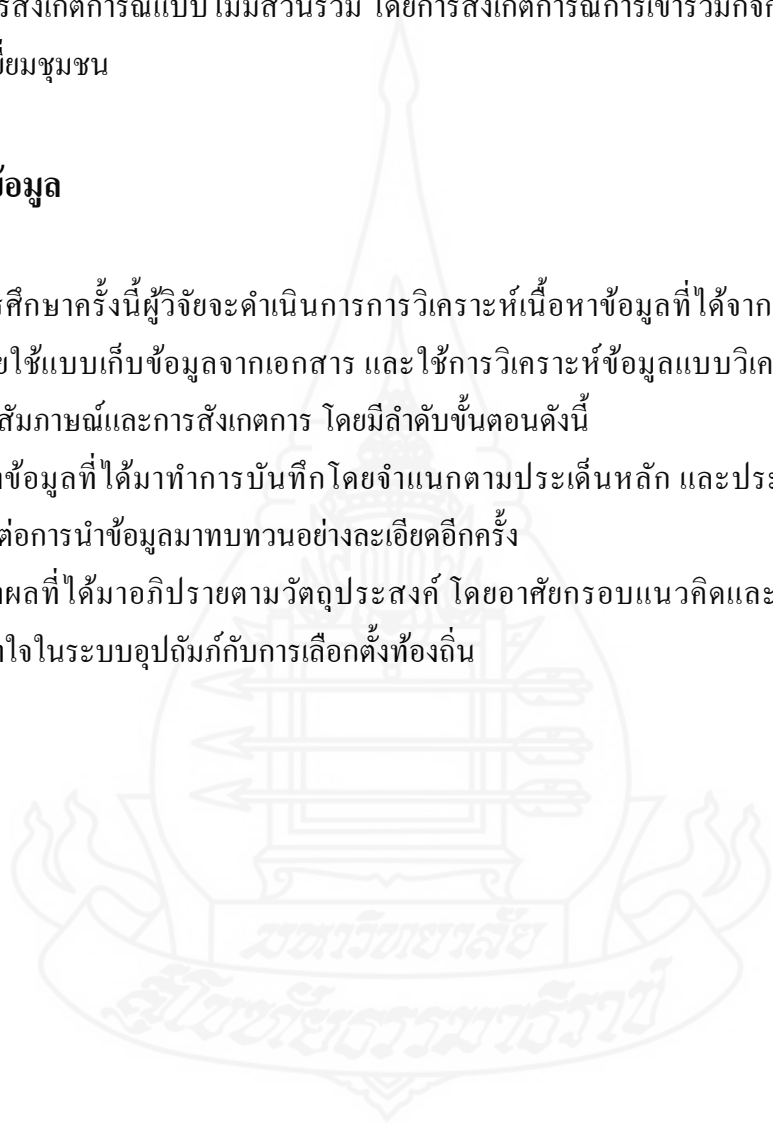
3.4 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน การลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ โดยใช้แบบเก็บข้อมูลจากเอกสาร และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาทำการบันทึกโดยจำแนกตามประเด็นหลัก และประเด็นรองเพื่อความสะดวกและชัดเจนต่อการนำข้อมูลมาทบทวนอย่างละเอียดอีกครั้ง

4.2 นำผลที่ได้มาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดและสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระบบอุปถัมภ์กับการเลือกตั้งท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบล บางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบล บางบ่อ จำนวน 5 คน ดังมีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาล ตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัด สมุทรปราการ

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัด สมุทรปราการ

ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาล ตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

สภาพทางการเมืองปัจจุบันในเทศบาลตำบลบางบ่อเป็นการเมืองเชิงความสัมพันธ์ที่มีลักษณะ ของการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับชาวบ้านแล้วได้ถูกนำมาใช้เป็น ปัจจัยในการเชื่อมต่อและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการเมืองระหว่างนักการเมืองกับชาวบ้านในกลุ่มต่าง ๆ อันมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละหมู่บ้าน จากระบบความสัมพันธ์ที่ได้รับการสืบทอดมาทาง โครงสร้างของสังคมด้วยการเรียนรู้ผ่านระบบและแบบแผนตามแบบฉบับของวิถีประเพณี ค่านิยมความ เป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมาเป็นบรรทัดฐานในการรองรับการปฏิบัติทางสังคม จากสภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นที่เป็นวิถีของการผลิตแบบสังคมเกษตรกรรมและพาณิชย์ ได้ทำให้บรรดา นักการเมืองท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีนั้นต่างก็เป็น บุคคลที่มาจากกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมหรือพาณิชย์ จากการทำการเกษตรเช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง หรือค้าขาย เป็นรายได้หลักอันเป็นอาชีพที่ได้รับ การสืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้นักการเมืองท้องถิ่นทั้งหมดนั้นมาจากกลุ่มชนชั้นค้าขายที่มีความสนใจเข้ามาลงเล่นการเมือง แต่ในลักษณะ ของระบบการเมืองและการเลือกตั้งแล้วยังคงถูกขับเคลื่อนไปด้วยระบบทุนที่ไหลเวียนเข้ามาในระบบการ เลือกตั้งอย่างไม่ขาดสายจนได้กลายมาเป็นวิถีและประเพณีทางการเมืองที่ได้นำระบบทุนเข้ามาใช้เป็น

เครื่องมือหรือกลไกขับเคลื่อนในการเลือกตั้งเพื่อที่จะทำให้ต้นนั้นสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางการเมืองได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการซื้อขายแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันในตลาด โดยการใช้เงินทุนหรือปัจจัยทางด้านอื่น ๆ มาเป็นสินค้าทางการเมือง เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงของชาวบ้านด้วยการเข้าไปแข่งขันกันในตลาดที่เปิดพื้นที่ไว้ให้สำหรับมีการซื้อขายและการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ซึ่งผู้ที่จะตัดสินใจลงเล่นการเมืองแต่ละคนนั้น ต่างก็มีฐานะทางครอบครัวในระดับปานกลางโดยไม่ได้มีใครเป็นคนที่ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองมากมายมาจากที่ไหน แต่เงินที่เก็บไว้นั้นก็พอที่จะมีกินมีใช้และเก็บออมไว้บ้างในยามที่มีความจำเป็นเดือดร้อน และเมื่อถึงฤดูกาลเลือกตั้งในท้องถิ่นนั้นผู้สมัครแต่ละคนต่างก็จะต้องพยายามเสาะหา แหล่งเงินทุนมาให้ได้เพื่อจะนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะใช้เป็นค่ารถโฆษณา ค่าใบปลิว แผ่นพับ ค่าทีมงานหาเสียง ค่ากองเชียร์ ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าหวัคแนน และค่าลงคะแนนเสียงให้ โดยที่ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นค่าใช้จ่ายหลัก ๆ ที่จะขาดไม่ได้ ถ้าหากจะลงแข่งขันทางการเมืองในสนามเลือกตั้งที่เป็นระบบทุนนิยมผสมกับระบบอุปถัมภ์นิยม ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สมัครลงเลือกตั้งแต่ละคนนั้นจะต้องพึ่งพาอาศัยระบบเงินทุนเข้ามาไปเป็นตัวกลไกของการขับเคลื่อนในการเลือกตั้งของตน จากเงินทุนในการเลือกตั้งที่ได้มานั้น ส่วนหนึ่งได้มาจากการกู้หนี้ยืมสินของญาติพี่น้องพรรคพวก เพื่อนฝูง นายทุนเงินกู้ นายทุน ผู้รับเหมา หรือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยที่ผู้สมัครแต่ละคนนั้นจะต้องมีวิธีการที่จะไปหาแหล่งเงินทุนมาให้ได้ตามรูปแบบและวิธีการที่ตนนั้นสะดวกและบางที่อาจจะได้มาในลักษณะของการกู้ดอกเบี้ย แล้วให้ญาติพี่น้องเป็นคนมาค้ำประกันให้เอาโฉนดที่ดินไปจำนอง นำรถไปจำนำ และอีกวิธีหนึ่งก็คือการไปรับเอาเงินมาจากผู้รับเหมาก่อสร้างมาก่อนแล้วหลังจากที่ชนะการเลือกตั้งก็จะมีภาระมูลงานป้อนให้เป็นการตอบแทนกับเงินที่กู้มา หรือบางทีก็จะไปเอาเงินจากนักการเมืองในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศที่คอยสนับสนุนอุปถัมภ์อยู่เบื้องหลังให้ โดยที่ตนเองนั้นจะต้องเคยเป็นหวัคแนนคอยรับใช้ช่วยเหลืองานกันมาก่อน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครแต่ละครั้งนั้นจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับจำนวนของประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่

ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ในบทบาทของการเป็นผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ตลอดจนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันระหว่าง นักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนบางบ่อ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อันเกิดจากปัญหาของประชาชนที่ขอรับความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีมากมายหลากหลายปัญหา ปัญหาที่ประชาชนบางบ่อต้องการให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนให้ความช่วยเหลือ กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ ปัญหาการฝากลูกหลานเข้าโรงเรียนหรือเข้าทำงาน ปัญหาการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และปัญหาขอการสนับสนุนกิจกรรมประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น ปัญหา

ต่างๆ เหล่านี้ หากนักการเมืองจะปฏิเสธให้การช่วยเหลือก็จะถูกมองว่า เป็นที่พึงของประชาชนไม่ได้ ประชาชนก็จะไม่เลือกคราวต่อไป ดังนั้นต้องรับปากให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่ แต่จะได้รับการช่วยเหลือระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประเด็น อาทิ ความสำคัญของผู้ขอรับการช่วยเหลือ คนกลางที่นำพามาขอความช่วยเหลือ ความสำคัญของพื้นที่ที่ขอรับการช่วยเหลือ และประเด็นสำคัญคือสามารถสร้างกระแสทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด การแสดงอาการเป็นทุกข์เป็นร้อนเสมือนเป็นความเดือดร้อนของตนเองของนักการเมืองก็ช่วยสร้างความหวังให้แก่ผู้มาขอรับการช่วยเหลือได้อย่างมาก ถึงแม้สุดท้าย การช่วยเหลือนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ยังฝากความหวังไว้ว่า หากมีโอกาสหรือมีตำแหน่งว่างจะรีบดำเนินการช่วยเหลือทันที บางปัญหาที่เป็นเรื่องที่นักการเมืองสามารถกระทำการช่วยเหลือได้เองโดยตรง หรือปัญหาบางอย่างก็เป็นเรื่องที่นักการเมืองได้ให้การช่วยเหลือในรูปของการเป็นตัวกลางหรือประสานงานให้ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของทางภาครัฐ เพราะบางปัญหาอาจอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของนักการเมืองที่จะสามารถกระทำได้

1.1 วิธีการติดต่อขอรับความช่วยเหลือของประชาชน นั้นมีอยู่ 2 วิธี คือ

1.1.1 การขอความช่วยเหลือผ่านหัวคะแนน คือ การขอความช่วยเหลือจากหัวคะแนนของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเครือญาติ พี่น้อง พรรคพวก และเพื่อนฝูงที่รู้จัก ใกล้ชิดกับตนเอง และบุคคลดังกล่าวก็มีความใกล้ชิดกับนักการเมืองด้วย หัวคะแนนจึงเป็นคนกลางทำหน้าที่เป็นทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ในขณะเดียวกัน กล่าวคือ เป็นผู้อุปถัมภ์ของประชาชนและเป็น ผู้รับการอุปถัมภ์จากนักการเมืองนั่นเอง ในขณะที่ประชาชนก็จะเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ทั้งจากนักการเมืองและคนกลาง และถือเป็นหนี้บุญคุณที่จะต้องตอบแทนทั้งแก่นักการเมืองและคนกลางที่เป็น ตัวประสานความช่วยเหลือให้ หัวคะแนนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนันมักเป็นผู้นำพานักการเมืองระดับชาติเข้ามาในหมู่บ้าน มารู้จักผู้นำและประชาชนกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นตัวกลางนำปัญหาข้อเสนอนะและความต้องการของชาวบ้านไปให้นักการเมือง หรือเป็นผู้จัดกิจกรรมหรือเชื้อเชิญให้นักการเมืองเข้ามาในหมู่บ้านรวมกิจกรรมของหมู่บ้านมาใกล้ชิดชาวบ้านผู้ใหญ่บ้านและกำนันยังเป็นผู้ชักนำหรือชี้ชวนให้ชาวบ้านประเมินผลงานของนักการเมืองในการ “นำความเจริญ” มาสู่ท้องถิ่นไปในรูปแบบวิธีการต่างๆ นานา และที่สำคัญที่สุดคือผู้ใหญ่บ้านและกำนันมักเป็นตัวตั้งตัวตีในการรวบรวมหาเสียงและชี้นำประชาชนในการลงคะแนนในการลงคะแนนเสียง ซึ่งในบางแห่งที่ชาวบ้านเชื่อถือผู้นำมาก การชี้นำนั้นก็ได้ผลมาก ส่วนหัวคะแนนที่เป็นสมาชิกสภาอบจ. สมาชิกสภาเทศบาล โดยเฉพาะของตำบลนั้น สมาชิกสภา อบต. ฯลฯ มีอิทธิพลต่อชาวบ้านได้เพราะสามารถนำโครงการต่างๆ ที่ชาวบ้านได้มาโดยผ่านราชการส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้ยังเป็นผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับผู้ใหญ่บ้าน กำนันและผู้มีชื่อเสียงอิทธิพลในชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ทั้งเป็นผู้ที่บุคคลประเภทหลังๆ นี้ต้องเกรงใจเพราะกุมงาน กุมงบประมาณของราชการส่วนท้องถิ่นที่สามารถส่งไปลงยังพื้นที่ของตนได้ (อเนก เหล่าธรรมทัศน์. 2543: 46 - 47) ดังนั้นกลุ่มหัวคะแนนเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างประชาชนกับนักการเมือง โดยหัวคะแนนจะทำหน้าที่นำปัญหาต่างๆ ที่ได้ขอความช่วยเหลือจากประชาชนส่งต่อให้นักการเมืองอีกที หากเหนือกว่ากำลังตนจะทำได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“นักการเมืองนั้นอยู่ได้เพราะห้วคะแนน และห้วคะแนนก็อยู่ได้เพราะนักการเมือง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักการเมืองหางบประมาณมาให้แก่ชาวบ้าน ห้วคะแนนเองก็หาห้วคะแนนและ รักษาฐานเสียงให้กับนักการเมือง” (ทรงวุฒิ สวาทอง, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

1.1.2 การขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่นโดยตรง โดยทั่วไปนักการเมืองจะใช้เวลาตอนเช้าของวันเสาร์ วันอาทิตย์ ช่วงวันหยุดหรือว่างเว้นจากสมัยประชุม อยู่ประจำสำนักงานเพื่อต้อนรับห้วคะแนนที่จะนำผู้ขอความช่วยเหลือเข้าพบปะพูดคุยปัญหาที่ต้องการให้ช่วยเหลือ จากนั้นก็จะให้เจ้าหน้าที่สำนักงานรับเรื่องไว้ ช่วงสายๆ หรือตอนเย็นออกเยี่ยมเยียนประชาชนตามงานประเพณี หรืองานเทศกาลของหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง เพื่อเป็นการรับทราบถึงปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชน และเป็นการพบปะกับประชาชน ซึ่งเป็นฐานห้วคะแนนเสียง และแสดงให้เห็นว่าตนไม่เคยทิ้งหรือลืมนโยบายที่ประชาชนลงห้วคะแนนเสียง เลือกลงให้จนได้รับตำแหน่ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาฐานห้วคะแนนเสียงและสานต่อความผูกพันในรูปแบบของสายใยอุปถัมภ์ให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น วิธีการขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง โดยตรงนี้จะทำให้ประชาชนผู้รับการช่วยเหลือกลายเป็นผู้รับอุปถัมภ์ โดยมีนักการเมืองเป็นให้การผู้อุปถัมภ์แต่เพียงผู้เดียว วิธีการติดต่อขอรับความช่วยเหลือของประชาชนบางบ่อ พบว่า ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ สมาชิกสภาเทศบาลในแต่ละพื้นที่จะทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรส่งผ่านเลขานักการเมืองหรือตัวนักการเมือง เพื่อขอรับความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เช่น การขอขบสนับสนุนบุญผ้าป่า กิจาด้านรักษาเสพติด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“อุปถัมภ์ก็โดยการให้เงินแหละ ชาวบ้านมาก็ให้การต้อนรับ คือเราให้เกียรติเขา ให้เกียรติทุกคน ใครมาไม่มีข้าวกิน ซื้อข้าวให้กิน ไม่มีรถไปส่ง ให้ค่ารถ ขนาคนอกเขตเลือกตั้งมาก็ให้คือให้หมด ใครมาขอให้ตลอด ต้องดูแลพื้นที่ ต้องให้การอุปถัมภ์ อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นห้วคะแนน ระบบอุปถัมภ์จะมีในรูปแบบต่างๆ เช่น การไป ช่วยเหลืองานบุญ งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่” (เอกสิทธิ์ ปลื้ม, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“นักการเมืองท้องถิ่นเนี่ยอยู่ใกล้ประชาชน ได้รับปัญหาจากประชาชนเรื่องนั้นเรื่องนี้ โครงการที่ปัญหาเกินอำนาจศักยภาพของท้องถิ่นเราก็ต้องไปหา ส.ส. ส.ส. ก็ไปผลักดันงบลงมา เพราะว่าบางครั้งชาวบ้านไม่ไปหา ส.ส. มาหานักการเมืองท้องถิ่นก่อน” (สุรัชย์ สุวสิน, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

1.2 การให้ความช่วยเหลือประชาชนของนักการเมืองท้องถิ่น โดยผ่านความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ได้อธิบายลักษณะของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์หรือระบบอุปถัมภ์ไว้ว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์หรือระบบอุปถัมภ์ ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลเป็นความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวและความสัมพันธ์ที่กว้างรอบด้าน การแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลเกิดจากการที่ทรัพยากรในด้านต่างๆ ของสังคมมีการกระจายและการควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน ผู้อุปถัมภ์หรือผู้ควบคุมหรือผู้ผูกขาดทรัพยากรสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นจำเป็นหรือเต็มใจเข้าไปพึ่งพาผู้อุปถัมภ์เพื่อขอใช้ทรัพยากรเหล่านั้นเป็นการเริ่มต้นการแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลขึ้นจนในที่สุดชาวบ้านตกอยู่ในฐานะผู้ถูกอุปถัมภ์ภายใต้ความสัมพันธ์แบบนี้ ทั้งสองฝ่ายต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกันผู้อุปถัมภ์ต้องพึงบริวารจำนวนมากเพื่อดำรงสถานะทางสังคมไว้ให้ได้

นำมาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านอื่นๆ ต่อเนื่องกันมาในขณะที่เดียวกันผู้ถูกอุปถัมภ์ก็จำเป็นต้องพึ่งในหลายสิ่งหลายอย่างที่ต้องการในยามจำเป็นข้อแตกต่างอยู่ที่ว่าผู้ถูกอุปถัมภ์มีผู้อุปถัมภ์คนเดียวให้พึ่งแต่ผู้อุปถัมภ์กลับกระจายการพึ่งพาของตนไปยังบริวารจำนวนมากอำนาจการตัดสินใจที่จะดำรงความสัมพันธ์จึงไม่เท่าเทียมกันผู้อุปถัมภ์มีสิทธิที่จะสละทิ้งบริวารคนไหนก็ได้ในขณะที่ผู้ถูกอุปถัมภ์มีโอกาสน้อยที่จะตัดสินใจหลุดพ้นจากความสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ยกเว้นในกรณีที่มีการแข่งขันแย่งบริวารกันระหว่างผู้อุปถัมภ์หลายคนก็มีโอกาสเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์ได้ ประกอบกับการคมนาคมที่เข้าถึงทุกจุดในประเทศโดยไม่ยากเย็น ทำให้นักการเมืองและเครือข่ายเข้าถึงและรู้จักประชาชนหรือชุมชนในเขตเลือกตั้งอย่างดี การซื้อขายเสียงนั้นถึงจะมีมากมายก็เป็นเพียงส่วนเดียวของการแข่งขันในการเลือกตั้ง ปัจจัยที่สำคัญกว่าและชี้ขาดชัยชนะในการเลือกตั้งยิ่งกว่าคือการหาเสียง ตลอดเวลาในรูปของการอยู่ใกล้ชิดทางความคิดจิตใจและการให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนแก่ชาวบ้านในเขตเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ การใกล้ชิดทางความคิด จิตใจอาจเป็นการไปพบปะเยี่ยมเยียนชาวบ้าน แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือการไปเป็นประธานในพิธีการและงานบุญงานกุศลหรืองานสังคมต่างๆ การอุปถัมภ์ค้ำจุนอาจมีตั้งแต่การให้เงินทองไปจนถึงการให้วัสดุสิ่งของ สิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งการช่วยเหลือกิจการ อำนาจความสะดวก และแก้ปัญหาสำคัญต่างๆ ในชีวิตประจำวันให้แก่ชาวบ้าน ไม่ได้สนใจแต่ตัวเองและครอบครัวเท่านั้น พวกเขามีจิตสำนึกความเป็นชุมชน (Communal Spirit) อยู่ด้วยค่อนข้างสูงกว่าคนในเมือง ฉะนั้นความใกล้ชิดทางจิตใจและการอุปถัมภ์ที่คนในชนบทต้องการนั้น พวกเขาต้องการให้มันเกิดกับชุมชนหรือท้องถิ่นด้วย คนชนบทต้องการให้นักการเมืองไปร่วมงาน หรือไปเป็นประธานในงานกุศลหรืองานรื่นเริงและงานสังคมต่างๆ ของท้องถิ่น-ชุมชนด้วย ในทำนองเดียวกันก็อยากให้นักการเมืองนำเอา “ความเจริญ” มาให้ตำบลและหมู่บ้านด้วย (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543: 34 - 36) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ก็ด้วยการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ไ่มาเลยตั้งแต่เวลาลูกเขาโรงเรียนก็ไปหานักการเมืองให้ฝากเข้าโรงเรียนดัง ๆ ให้ มีคติความก็ให้นักการเมืองไปช่วย งานบุญ งานประเพณี ต่าง ๆ เช่น งานบวช งานบุญ งานกฐินของหมู่บ้านของชุมชนก็ของบสนับสนุนจากนักการเมือง” (อนันต์ ทองเจียว, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เป็นการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันนั่นแหละ คือ พี่น้องประชาชนเป็นคนเลือกเราเข้ามา เราก็ต้องตอบแทนโดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องต่างๆ เช่น การไปร่วมทำบุญ ร่วมงานกฐิน” (ทศพล เชนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“นักการเมืองก็จะให้การช่วยเหลือประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ออกไปพบปะ เยี่ยมเยียนชาวบ้านเวลามีงานต่างๆ ออกไปเป็นประธานในการจัดงานบางงาน การนำงบประมาณลงให้หมู่บ้านต่างๆ นี้ในการทำถนนหนทางบ้าง หรือเวลาชาวบ้านมีความต้องขึ้น โรงขึ้นศาลก็ต้องอาศัยบารมี นักการเมืองในการไปประกันตัว การไปขออนักการเมืองให้ช่วยเหลือในการโยกย้ายที่ทำงาน หรือ ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการให้นักการเมืองช่วยเหลือในการฝากลูกหลานเข้าโรงเรียนดัง เมื่อประชาชนมาขอความ

ช่วยเหลือ เราก็ให้ความช่วยเหลือในรูปของเงิน สิ่งของ การกระทำต่างตอบแทน เป็นต้น” (สุระชัย พิพัฒน์ รังสรรค์, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2. ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อันเกิดจากที่ประชาชนตอบแทนผลประโยชน์ต่อนักการเมืองท้องถิ่นในสถานะของการตอบแทนซึ่งกันและกัน แต่ละฝ่ายต่างเสนอบริการที่มีค่าต่อกันและกันแม้ว่าผู้อุปถัมภ์จะได้ประโยชน์มากกว่า ด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไป ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ (patron) และประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ (client) ลักษณะของการพึ่งพาของประชาชนกับนักการเมืองท้องถิ่นนั้นแม้ว่าฝ่ายอุปถัมภ์จะเป็นฝ่ายให้มากกว่าก็ตาม แต่ก็มีได้เป็นการให้เปล่า ผลตอบแทนจากผู้รับอุปถัมภ์จะมีให้แก่ผู้อุปถัมภ์โดยเสมอ แม้ว่าอาจมิใช่ในด้านวัตถุก็อาจเป็นด้านของจิตใจ ลักษณะของความสัมพันธ์แบบนี้แฝงไปด้วยความเป็นมิตรรวมอยู่ด้วย แต่เป็นมิตรภาพที่ขาดคุณภาพ ในแง่นี้นักการเมืองท้องถิ่นยังคงมีอำนาจเหนือประชาชน และเป็นการใช้ความสนิทสนมคุ้นเคย เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ที่มีความสัมพันธ์ด้วย การช่วยเหลือของนักการเมืองท้องถิ่นดังกล่าวทำให้ประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือเกิดความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ เพราะคิดว่าตนเองไม่สามารถได้รับในสิ่งต้องการได้แน่ หากนักการเมืองท้องถิ่นไม่ยื่นมือเข้าให้การช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงความผูกพันทางจิตใจที่เกิดระหว่างผู้ใหญ่และผู้รับที่จะต้องตอบแทนให้ เมื่อมีโอกาส โดยสิ่งที่ประชาชนจะสามารถตอบแทนให้กับนักการเมือง มีดังต่อไปนี้

2.1 การเป็นหัวคะแนน หรือจะเรียกกันอีกอย่างว่าเป็นนายหน้า คนกลาง หรือตัวแทนในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านหรือญาติพี่น้องในชุมชนนั้นให้การยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง คือความสามารถที่ช่วยให้ผู้สมัครนั้นมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่สามได้ เพื่อที่จะให้เข้ามามีความสัมพันธ์ร่วมกับ หัวคะแนนคือ บุคคลที่มีความสำคัญในการเป็นตัวกลางระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองกับประชาชน หัวคะแนนมาจากบุคคลหลากหลายอาชีพ แต่มีความสามารถในการควบคุมคะแนนเสียงส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ โดยการสรรหาคนที่จะมาเป็นหัวคะแนน บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นคนที่มีบารมี และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือมีตำแหน่งสำคัญอยู่ในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชนที่คนในหมู่บ้านเคารพนับถือ หรือเป็นผู้นำทางศาสนา หรือไม่ก็อาจเป็น เจ้าหน้าที่หรืออดีตเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ปลัดอำเภอ ครู เกษตรอำเภอ แม้ว่าในหมู่บ้านหนึ่งพรรคการเมืองจะมีสมาชิกพรรคอยู่แล้วก็ตาม แต่พรรคการเมืองก็ยังคงต้องมีหัวคะแนนอยู่ต่างหาก คอยเป็นผู้ประสานงานหรือเป็นหัวหน้าทีมในการดำเนินกิจกรรมการหาเสียงเลือกตั้ง โดยส่วนมากในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะต้องมีหัวคะแนนอย่างน้อย 1 คน แล้วจะมีคนสนิทของนักการเมืองท้องถิ่นคอยควบคุมดูแลในระดับตำบลเพื่อทำหน้าที่ประสานงานทั่วทั้งตำบลกับนักการเมืองท้องถิ่น หัวคะแนน หรือจะเรียกกันอีกอย่างว่าเป็นนายหน้า คนกลาง หรือตัวแทนในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านหรือญาติพี่น้องในชุมชนนั้นให้การยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง คือความสามารถที่ช่วยให้ผู้สมัครนั้นมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่สามได้ เพื่อที่จะให้เข้ามามีความสัมพันธ์ร่วมกัน การจะเป็นหัวคะแนนให้ใครคนใดคนหนึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของการบีบบังคับ หากแต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

การตอบแทนบุญคุณ น้ำใจ ความพอใจ ดังนั้น หัวคะแนนจึงเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นั่นคือในขณะที่นักการเมืองต้องการคะแนนเสียงสนับสนุนเมื่อมีการเลือกตั้ง หัวคะแนนก็จะช่วยหาคะแนนเสียงให้นักการเมือง โดยสิ่งที่ หัวคะแนนจะได้รับเป็นการตอบแทนหรือคาดหวังว่าจะได้รับเป็นการตอบแทน อาจเป็นทรัพย์สินเงินทอง หรือความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากนักการเมืองเป็นการตอบแทน และในเรื่องของการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของหัวคะแนนกับนักการเมืองนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัว มีความไว้วางใจกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กลุ่มหัวคะแนนในฐานะเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น ส่วนใหญ่รู้จักคุ้นเคยกับนักการเมืองและประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ส่วนตัวนี้จึงเปรียบเสมือนสิ่งที่ยึดโยงระหว่างกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นหัวคะแนน เป็นคนที่พยายามชักจูงให้ชาวบ้านไปลงคะแนนเสียงให้กับคนที่กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านเชียร์อยู่” (บุญช่วย ฉิมบ้านไร่, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“หัวคะแนน เช่น ผู้นำชุมชน เป็นมือเป็นแขนให้กับผู้สมัคร ช่วยกันหาเสียงเพื่อมาลงคะแนนในการเลือกตั้ง เป็นปากกระบอกเสียงในการกระจายประชาสัมพันธ์ให้ผู้สมัคร” (สุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2.2 การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประชาชนถือเป็นฐานคะแนนเสียงของนักการเมืองที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ มีผลสำคัญต่อการชี้ชะตาทางการเมืองของนักการเมือง โดยนักการเมืองคนใดจะสามารถ ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้หรือไม่ นั่น ก็ขึ้นอยู่กับ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ ประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่นักการเมืองคาดหวัง และต้องการให้ประชาชนตอบแทนมากที่สุด ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนจึงเป็นการอุปถัมภ์แบบมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เช่น ประชาชน ก็จะเป็นฐานคะแนนเสียง ให้กับนักการเมือง เมื่อนักการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนนักการเมืองเมื่อได้รับเลือกตั้งก็จะช่วยเหลือผลักดันงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาต่างๆ ชาวบ้านเองก็ได้ผลประโยชน์คือได้รับการพัฒนา และการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆเมื่อเดือดร้อน ส่วนนักการเมืองเองก็จะ ได้ผลประโยชน์จากการดึงงบประมาณมาทั้งค่าหัวคิว กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะของการตอบแทนบุญคุณอย่างประชาชน หรือผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่มี ปัญหาความทุกข์ร้อนในด้านต่างๆและสามารถให้ความช่วยเหลือ คลี่คลายความทุกข์ร้อนนั้นได้ ก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณที่ต้องทดแทนเมื่อมีโอกาส เช่น การช่วยเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญและลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเมื่อถึงเวลาลงรับสมัครเลือกตั้ง ต่อไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ระบบอุปถัมภ์มันเป็นผลต่อคะแนนเสียงอยู่แล้ว มันคือมีฐานของคนชอบและแนะนำต่อ ๆ มันเหมือนเป็นลูกโซ่” (บุญช่วย ฉิมบ้านไร่, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2.3 การให้ความเคารพนับถือและจงรักภักดี การให้ความเคารพนับถือและจงรักภักดี เป็นสิ่งที่ทำให้นักการเมืองเกิดความ ภาคภูมิใจ เสริมเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและบารมีของนักการเมืองผู้นั้น เมื่อ ไปที่ใดก็มีคนยกมือไหว้ เป็นที่เคารพและนับถือของประชาชน และมีบริวารแวดล้อมมากซึ่งถือเป็นเครื่องแสดงให้เห็น

ถึงอำนาจบารมี ของนักการเมืองผู้นั้น และยิ่งนักการเมืองผู้ใดได้สร้างสมผลงานและคุณงามความดีไว้เป็นที่ประจักษ์ก็ จะได้รับความเคารพนับถือสรรเสริญยินยอม ซึ่งการวัดบารมีของนักการเมืองในประเด็นนี้ให้ดูจากผู้คน กลุ่มใดมาร่วมงานวันคล้ายวันเกิดของนักการเมืองคนนั้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ถ้ามีญาติมาสมัคร ก็จะช่วยหาเสียงให้ มีญาติเป็นนักการเมือง ถือว่าเป็นเกียรติยศของวงศ์ตระกูล” (ทศพล เชยนาท, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

ประชาชนบางบ่อมีการขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยตรง เช่น ประชาชนบางบ่อไปยังสำนักงานเทศบาลเพื่อขอความช่วยเหลือจากนายกเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล เช่น ความเดือดร้อนจากอาชีพ ความเดือดร้อนส่วนตัว ต้องการความช่วยเหลือหรือประสานงานการแก้ไข เรื่องใดที่เกินความสามารถของเทศบาล ทางนักการเมืองก็จะติดต่อ ไปยัง สส. สจ. เพื่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากทุกตำแหน่งล้วนอยู่ในชั่วคราวเมืองเดียวกัน นายกเทศบาลตำบลบางบ่อ และสมาชิกสภาเทศบาล ทีมงานบางบ่อก้าวหน้า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคพลังประชาชน ล้วนเป็นทีมงานของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าโดยการนำของชนม์สวัสดิ์ อัศวเหม ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและเชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายทางการเมือง ซึ่งง่ายต่อการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม การอำนวยความสะดวก การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อมีการขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่น โดยตรง เช่น ประชาชนบางบ่อไปยังสำนักงานเทศบาลเพื่อขอความช่วยเหลือจากนายกเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล เช่น ความเดือดร้อนจากอาชีพ ความเดือดร้อนส่วนตัว ต้องการความช่วยเหลือหรือประสานงานการแก้ไข เรื่องใดที่เกินความสามารถของเทศบาล ทางนักการเมืองก็จะติดต่อ ไปยัง สส. สจ. เพื่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากทุกตำแหน่งล้วนอยู่ในชั่วคราวเมืองเดียวกัน นายกเทศบาลตำบลบางบ่อและสมาชิกสภาเทศบาล ทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้าพัฒนาบางบ่อ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคพลังประชาชน ล้วนเป็นทีมงานของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าโดยการนำของนายชนม์สวัสดิ์ อัศวเหม ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทางการเมือง ซึ่งง่ายต่อการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม การอำนวยความสะดวก การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้ง ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ในช่วงที่มีการเลือกตั้งนั้น กลุ่มทางการเมืองจะเกิดขึ้นมาจากสายใยในระบบต่าง ๆ อย่างเช่น กลุ่มโครงข่ายความสัมพันธ์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่ญาติพี่น้องนั้นหาได้เป็นกลุ่มถาวร แต่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวในการเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งสมาชิกหรือผู้ที่คอยสนับสนุนกลุ่มอาจจะ

เปลี่ยนไปสนับสนุนคู่แข่งอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้อันเป็นไปตามผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และกลุ่มทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อในช่วงที่จะมีการเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่นนั้น เป็นกลุ่มที่เกิดมาจากโครงสร้างทางสังคมที่มาเป็นกรอบในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์อันมาจากวิถีประเพณีวัฒนธรรม และค่านิยมในการปฏิบัติที่มีระหว่างกันลักษณะต่าง ๆ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาทางสังคมในรูปของระบบความสัมพันธ์อันเป็นตัวสนับสนุนที่จะทำให้ระบบทางการเมืองนั้นสามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้ด้วยระบบโครงสร้างของสังคมที่มีกันมาในอดีต จากความสัมพันธ์อุปถัมภ์ที่มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการเมืองระหว่างกันนั้น จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้นมาของสมาชิกเพื่อที่จะคอยมาต่อรองกับอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีให้กันระหว่างกลุ่มในการเลือกตั้งในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ ซึ่งสามารถที่จะเกิดกลุ่มทางการเมืองขึ้นมาได้เป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. กลุ่มเครือญาติ จะมีความสัมพันธ์กันในแนวราบและเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติระยะเวลาอันจะอยู่กันได้นานด้วยความผูกพันห่วงใยซึ่งกันและกัน จะไม่คอยหวังสิ่งตอบแทนกันอย่างจริงจัง และจะคอยช่วยเหลือกันเพื่อหวังความสุขทางใจกันมากกว่า แต่ในลักษณะของการช่วยเหลือพึ่งพากันทางการเมืองแล้วจะเป็นการตอบสนองถึงความรู้สึกในความเป็นญาตินิยมนิยมและศักดิ์ศรีทางการเมืองที่สูง โดยในระบบเครือญาติถ้าใครจะลงเล่นการเมืองแล้วจะต้องได้รับการปรึกษาหารือจากญาติพี่น้องร่วมกันก่อนว่าใครบ้างพอจะมีความเหมาะสม และมีคุณสมบัติที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มได้มากที่สุดเพื่อมาลงแข่งขันทางการเมือง ซึ่งญาติพี่น้องเชื้อสายเดียวกันตั้งแต่ปู่ไปจนถึงหลานหรือเหลนนั้นจะต้องคอยเป็นเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนกันอย่างเหนียวแน่น สำหรับเครือญาตินั้นบางทีอาจจะมีการทะเลาะเบาะแว้งและขัดผลประโยชน์ในครอบครัวกันบ้าง แต่พอถึงเวลาเลือกตั้งจากความเป็นเครือญาตินิยมนิยมแล้วก็จะกลับมาช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันได้โดยยามคับขันเหมือนเดิมโดยจะทิ้งเรื่องส่วนตัวเอาไว้ก่อน ระบบเครือญาตินี้จะมีข้อจำกัดอยู่ในวงที่คับแคบและจะเหมาะสำหรับการเมืองในระดับหมู่บ้าน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“เครือญาตินั้นเป็นกลุ่มอันดับแรกที่จะต้องแน่นแฟ้นที่สุด ถ้าเครือญาติไม่แน่นก็อย่าหวังว่าจะลงเล่นการเมืองแล้วชนะได้ ซึ่งญาติพี่น้องก็จะคอยสนับสนุนและคอยแนะนำให้ลงเล่นการเมืองเป็นศักดิ์ศรีของญาติพี่น้อง และญาติพี่น้องก็จะช่วยหาชักชวนเครือญาติพวกเขาของแต่ละคนให้เพิ่มขึ้นต่อไปอีกเรื่อย ๆ ในหมู่บ้านผมนี้จะมีญาติพี่น้องกันตั้งแต่พี่น้องสายทางพ่อ พี่น้องสายแม่ พี่น้องสายเมีย พี่น้องสายพ่อของเมีย พี่น้องสายแม่ของเมีย และถ้าเครือญาติไม่มีมากก็จะลงเล่นการเมืองท้องถิ่นไม่ได้ ญาติพี่น้องจะช่วยหาเสียงโดยการไปพูดคุยชักชวนให้และหยั่งเสียงคนใกล้ชิดให้” (สมนึก เหมสมิต, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564) “นักการเมืองที่สมัครหรือหาเสียง ก็ญาติ ๆ คนรู้จักกันทั้งนั้น ไม่ใช่คนแปลกหน้า” (อนันต์ ทองเขียว, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เครือญาติจะไปมาหาสู่ระหว่างกันเสมอ เราพึ่งเขาเขาก็พึ่งเรา จะช่วยเหลือกันเรื่องเงินทองเป็นบางครั้งคราว บางครั้งก็จะช่วยกันในเรื่องแรงงานด้วย ค่าตอบแทนจะให้เป็นการน้ำม้นรถตอบแทนกันมากกว่า เวลาเจ็บป่วยก็จะดูแลระหว่างกันก่อนกลุ่มอื่น ๆ และ ในทางการเมืองแล้วญาติพี่น้องจะช่วยทุก

อย่าง อย่างเช่นช่วยหาเสียง ช่วยหาหัวคะแนนให้รวมไป ถึงหาเงินมาให้ด้วย” (สุรชัย สุวสิน, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ยังมีเครือข่าย เพื่อนฝูง และหัวคะแนนมากเท่าไร แสดงว่ามี ฐานเสียงแน่น โอกาสจะได้เสียงสูง”(สุรชัย สุวสิน, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

การสร้างผู้ที่เป็นทายาททางการเมืองหรือสร้างผู้ที่สืบทอดอำนาจทางการเมือง การสร้างทายาททางการเมืองและสืบทอดอำนาจทางการเมืองถือเป็นผลจากอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวได้ว่าเมื่อนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองระดับท้องถิ่นไม่ต้องการที่กระจายหรือถ่ายโอนอำนาจไปสู่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เครือญาติหรือบุคคลใกล้ชิดหรือเคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา จึงได้เริ่มมีการนำบุตรและเครือญาติพี่น้องของตนเข้ามาสานต่ออำนาจทางการเมือง เช่น เมื่อพ่อเล่นการเมืองก็ผลักดันให้ลูกมาสวมบทบาทหน้าที่หรือลงสมัครรับเลือกตั้งแทน นักการเมืองในตำบลบางบ่อมีการวางแผนสืบทอดอุดมการณ์ทางการเมือง โดยการสืบทอดผ่านบุคคล เช่น ญาติ บุตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของสมาชิกในครอบครัว โดยอาจ ไม่ได้มีการวางทายาทที่ชัดเจนเอาไว้เพียงแค่ให้ครอบครัวได้มีการซึมซับการทำงานในฐานะตัวแทนประชาชนไปเรื่อย ๆ ก่อนการตัดสินใจในการเล่นการเมือง ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่เครือญาติได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการสร้างทายาททางการเมืองและสืบทอดอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นของตำบลบางบ่อ แสดงให้เห็น ถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติมีบทบาทสูงมากในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นช่องทางในการสืบทอด อุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อรักษาฐานการเมืองรวมถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมในด้านทางการเมืองให้ดำรงสืบไป นักการเมืองต่าง ๆ ล้วนแต่มีโอกาที่จะอายุมากขึ้น ต่างมีการถ่ายทอดอำนาจให้แก่ลูกหลานของตนเองเพื่อเป็นทายาททางการเมืองนับเป็นมรดกอย่างหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ระบบอุปถัมภ์บางทีก็อาศัยการสืบทอดความสัมพันธ์ด้วยระบบสายเลือด เช่น จากพ่อ ผู้ลูก จากพี่ ผู้น้อง ฉะนั้นบางทีมันก็จะนำมาซึ่งการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในวงสายเลือดหรือ เครือญาติ” (เอกสิทธิ์ ปลื้ม, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อครั้งที่ผ่านมา ระบบอุปถัมภ์นับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ นางสาววันดี เชยนาค พร้อมทีมงานบางบ่อก้าวหน้า ชนะการเลือกตั้ง เพราะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ในการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น ป้ายหาเสียง เสื้อทีมงาน ใบปลิว การชูนโยบายหาเสียงที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างทีมงานบางบ่อก้าวหน้า กับนายชนม์สวัสดิ์ อัศวเหม ประธานหอการค้าจังหวัดสมุทรปราการ และนางสาวนันท์ดิศแก้วบัวสาย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ว่าหากได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำงานแล้ว จะได้รับงบประมาณสนับสนุน และ โครงการต่าง ๆ จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการเข้ามาอีกมากมาย เนื่องจากเป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

ครอบครัวนางสาววันดี เชยนาค มีความสัมพันธ์กับตระกูลอัศวเหมเนื่องจาก รู้จักกันมาตั้งแต่สมัยนายวัฒนา อัศวเหม ทำธุรกิจปั้มน้ำมันและมีสาขาอยู่ย่านบางบ่อ ช่วงที่บิดาของนางสาววันดี เชยนาค

เป็นกำนันตำบลบางบ่อ อีกทั้งพี่ชายนางสาววันดี เขยนาค คือนายเชิดชัย เขยนาค เคยดำรงตำแหน่ง เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ในสมัยที่นายชนม์สวัสดิ์ อัสวเหม ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ และในครั้งนี้บุตรชาย นายเชิดชัย เขยนาค คือ นายทศพล เขยนาค ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อครั้งแรก และชนะการเลือกตั้ง

2. กลุ่มพรรคพวกเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมาจากสมาชิกที่มีการจัดตั้งตามสภาวะการนั้น ๆ เพื่อทำการ ต่อรองกับผลประโยชน์จากกลุ่ม ระยะเวลาของกลุ่มนี้จะอยู่ได้นานตราบใดที่ผลประโยชน์นั้นยังคงถูก แบ่งปันให้เป็นของสมาชิกและผู้นำกลุ่ม การจะได้มาซึ่งอำนาจในท้องถิ่นนั้นจะขาดไปไม่ได้เสียหากไม่มี กลุ่มพรรคพวกที่มีกันอยู่กระจัดกระจาย ยังมีมากยิ่งขึ้นผลดีต่อชัยชนะของการเลือกตั้งทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล แม้แต่การเมืองในระดับจังหวัดและระดับประเทศก็จะต้องมีการวางรากฐานมาจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่ม หลักการทำงานของกลุ่มในทางการเมืองจะคอยต่อรองและสร้างเครือข่ายฐานคะแนนเสียงที่จะนำไป แลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ตำแหน่งทางการเมือง นโยบายโครงการต่าง ๆ และทั้งเงินหรือสิ่งของเพื่อนำไปแบ่งปันให้สมาชิกตามพันธะสัญญาต่าง ๆ ที่ได้มีการตกลงกันไว้ หรือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ในด้านการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็งานประจำหรือเป็นครั้งคราว โดยการใช้อิทธิพลในระหว่างการทำงานด้วยกันพูดคุยกัน ได้พอสมควรในเรื่องต่าง ๆ แล้วหลังจากที่เลิกงานเสร็จในแต่ละวันกลุ่มอาชีพนี้ก็มักจะชวนกันลงขันออกเงินกันไปซื้อเหล้ามานั่งดื่มแล้วทำกับข้าวกินรวมกันและหาเรื่องมา สนทนาปัญหากันทั่วไป จะมีเวลาอยู่ใกล้ชิดสนทนากันในแต่ละวันและจะรวมกลุ่มกันประปราย เมื่อถึงช่วง การเลือกตั้งก็จะใช้ความสัมพันธ์ที่เคยมีมาในตอนทำงานเป็นตัวคอยเชื่อมผลประโยชน์ในทางการเมืองได้ เพื่อเป็นการยื่นข้อเสนอมาแลกเปลี่ยนให้ช่วยแนะนำและชักชวนญาติพี่น้องของตนให้มาช่วยกันสนับสนุน คนที่ตนชอบ โดยส่วนมากแล้วจะเป็นการแนะนำให้สนับสนุนเครือญาติของตนเองเป็นแกนหลักของกลุ่ม ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“เวลาเลือกตั้งก็จะเลือกพวกพ้อง ไม่ช่วยกัน และใครจะช่วย เมื่อเลือกพวกเป็นนักการเมืองแล้วก็ จะช่วยกลับเหมือนกัน น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า” (ทรงวุฒิ สวนทอง, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เวลาจะลงสมัครก็ต้องไปหากกลุ่มให้เข้ามาสนับสนุน ช่วยหาเสียงช่วย และออกแนวความคิด ให้เราด้วย ทีมงานฝ่ายบริหารด้วยกันก็จะดึงพรรคพวกเข้ามาเป็นรองนายกฯ และตำแหน่งเลขานุการนายกฯ แล้วก็จะมีจัดตั้งคนที่เข้ามาเป็นประธานสภาฯ รองประธานสภาฯ ให้เข้ามาเป็นกลุ่มของเราและไว้คอย เป็นฐานเสียงให้เราด้วย แล้วก็บอกว่าจะสนับสนุนพวกเขาให้ได้เป็นประธานสภาฯ รองประธานสภาฯ เลขานุการสภาฯ ถ้าทีมของเราได้เป็นนายกฯ” (วันดี เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“การหาเสียงในตำบลบางบ่อ ก็ใช้วิธีการหาเสียงจากคนรู้จัก ญาติ เพื่อน คนที่สมัครก็ยังขอให้ เราลงคะแนนให้ ก็เป็นญาติของเพื่อน” (ทศพล เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าไม่รู้จัก ก็ไม่ลงคะแนนให้ ให้คะแนนคนที่ไว้วางใจได้ จะได้มาพัฒนาบางบ่อได้” (สมนึก เหมสมิติ, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าได้คนที่ท้องที่หรือคนในตำบลที่รู้จัก เค้าจะกลับมาพัฒนาตำบลและช่วยเหลือพวกเราอย่างเต็มที่” (ทองสุข มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ช่วย ๆ กัน ไม่รู้ตัดสินใจเลือกใคร เพื่อนบอกญาติลงสมัคร ช่วยกันลงคะแนนให้หน่อย เพื่อนกันเนอะ ก็ต้องช่วยกันไป” (เอกสิทธิ์ ปลื้ม, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เราเป็นผู้นำชุมชน ก็ต้องรู้ว่า ใครที่จะทำงานได้ เลือกตามผู้นำชุมชนมาถูกทางแล้ว” (สุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“การมีคนรู้จักเยอะ โอกาสที่จะเลือกก็จะสูง คะแนนเสียงก็จะมาก” (วันดี เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“มีห้วคะแนนช่วยหาเสียงก็ดี มันเหมือนมีเครือข่ายช่วยทำงาน กระจายประชาสัมพันธ์ออกไปเยอะ ๆ” (ทรงวุฒิ สวนทอง, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เวลามีนงานก็จะร่วมมือกันทำงาน พอทำงานเสร็จก็จะมีการตั้งวงเลี้ยงเพื่อสังสรรค์ซื้อหมูซื้อไก่ มาทำกินด้วยกัน แล้วเวลาใครมีงานอะไรให้ช่วยเหลือก็สามารถที่จะไปเรียกกันมาช่วยได้ มี Line กลุ่มในการติดต่อกัน” (ทองสุข มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“สำหรับกลุ่มที่เลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาส่วนมากแล้วจะมีการพบปะสังสรรค์กันอยู่ตลอด โดยจะมีการพูดคุยและปรึกษาหารือในเรื่องการเลี้ยงปลาแล้วก็มีการตั้งวงกินเหล้า กินกับแกล้มกันอยู่เป็นประจำ หลังจากที่เลิกจากงานเสร็จแล้ว จะไปมาหาสู่กันอยู่ตลอด เพราะจะได้มีเวลาปรึกษาหารือกัน และเวลาช่วยงานในช่วงการเลือกตั้งก็จะช่วยกันไปหมดไม่ว่าจะเป็นกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ เวลาช่วยงานก็เข้ามาช่วยเหลือกันเหมือนเดิม” (บุญช่วย ฉิมบ้านไร่, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

กล่าวได้ว่า การเมืองการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ เป็นระบบอุปถัมภ์ มีการช่วยเหลือหรือเอื้อเฟื้อกัน ระหว่างความเป็นเพื่อน ความเป็นญาติ ความเป็นพวกพ้อง โดยนักการเมืองท้องถิ่น มีการหาเสียงเริ่มจากครอบครัว ญาติพี่น้อง แล้วจึงนำไปสู่เพื่อน พวกพ้อง และการหาห้วคะแนน ที่มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ช่วยกันหาเสียงแบบลูกโซ่ มีการให้ช่วยกันลงคะแนนเสียงเนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนด้วยการแก้ไขปัญหาโดยการช่วยเหลือกันผ่านห้วคะแนน โดยห้วคะแนนเป็นสื่อกลางหรือผู้นำพา เป็นผู้ชี้แนะ หรือชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รู้จัก หรือประสานความช่วยเหลือให้กับคนในหมู่บ้านกับนักการเมืองท้องถิ่นได้รู้จัก และเป็นผู้ชี้ชวนให้คนในหมู่บ้านได้ลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองท้องถิ่นนั้น ซึ่งคนในหมู่บ้านได้ให้ความเคารพ และเชื่อถือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านนั้น ก็มักจะลงคะแนนเสียงให้ นอกจากนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นสะพานให้คนในหมู่บ้านไปขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่นที่คนในหมู่บ้านลงคะแนนเสียงให้

ตอนที่ 3 ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลดีของการมีหรือใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ มีดังนี้

1. การจัดสรรงบประมาณหรือโครงการต่าง ๆ ลงสู่ท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติต้องพึ่งคะแนนเสียงประชาชนในการนำตัวเองขึ้นสู่อำนาจและรักษาอำนาจนั้นเอาไว้ ดังนั้นพวกเขาต้องเอาใจประชาชนด้วยการเอาเงินทองส่วนตัว เองงบประมาณ และโครงการต่าง ๆ มาลงพื้นที่โดยการอาศัยการเป็นข้าราชการเมืองที่คุมกระทรวงหรือกรมที่มีงบประมาณและโครงการที่จะไปลงยังพื้นที่ที่ต้องการได้ นอกจากนั้นบ่อยครั้งต้องมีเส้นสายกับข้าราชการสำนักงบประมาณ และมีบทบาทหรืออิทธิพลอยู่ในกรรมาธิการงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อต่อสายหรือโยงใยไปเอางบประมาณและโครงการต่าง ๆ ซึ่งตั้งไว้ที่กรมต่าง ๆ ไปลงในพื้นที่เลือกตั้งของตน ซึ่งนักการเมืองหน้าเก่ามักได้เปรียบนักการเมืองหน้าใหม่เพราะรู้จักข้าราชการและนักการเมืองมาก อีกหนึ่งปัจจัยคือเพราะงบประมาณของท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ นักการเมืองท้องถิ่นจึงต้องพึ่งนักการเมืองระดับชาติเพื่อดึงงบประมาณจากส่วนกลางมาเพื่อใช้ในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ซึ่งทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นที่บริหารงานท้องถิ่นอยู่มีความมั่นคง เพราะได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากประชาชน บทบาทในการช่วยเหลือของนักการเมืองระดับชาติยังถือว่าเป็นการช่วยเหลือแบบต่างตอบแทนกัน การที่นักการเมืองท้องถิ่นได้รับการช่วยเหลือจากนักการเมืองระดับชาติ เมื่อถึงคราวเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองท้องถิ่นก็จะช่วยเหลือในการหาเสียงจากฐานคะแนนระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนนักการเมืองระดับชาติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“นักการเมืองท้องถิ่นเนี่ยอยู่ใกล้ประชาชน ได้รับปัญหาจากประชาชนเรื่องนั้นเรื่องนี้ โครงการที่ช่วยเหลือปัญหาที่เกินอำนาจศักยภาพของท้องถิ่นเราก็ต้องไปหา ส.ส. ส.ส. ก็ไปผลักดันงบลงมา เพราะว่าชาวบ้านไม่ไปหา ส.ส. มาหานักการเมืองท้องถิ่นก่อน” (สุรัชย์ สุวสิน, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“นักการเมืองท้องถิ่นเขาก็ช่วยเหลือในการจัดหาโครงการของรัฐบาลมาให้ หรือช่วยผลักดันงบประมาณลงในยังท้องถิ่น” (วันดี เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“การไปรับทราบปัญหาความเดือดร้อน เพื่อจะได้นำไปแก้ไขรวมถึงการหางบประมาณมาทำถนนหนทาง สร้างอาคารเรียน” (ทศพล เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“มันก็ทำให้เกิดการพัฒนา จากการที่นักการเมืองดึงโครงการต่างๆ หรืองบประมาณมาลงในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งถึงแม้ว่ามันอาจจะแฝงไว้ซึ่งผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองเองก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังสามารถได้รับประโยชน์” (อนันต์ ทองเจียว, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า เกื้อกูล เอื้อเฟื้อกัน สังคมไทยยังจำเป็นต้องมีการถ้อยทีถ้อยอาศัย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่มาก และคนไทยให้ความสำคัญกับเรื่องของบุญคุณ ซึ่ง

แน่นอนว่าคนไทยจะไม่ลืมบุญคุณกัน จึงต้องมีระบบอุปถัมภ์ เพื่อเป็นกลไกในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ของประชาชน นักการเมืองท้องถิ่น เป็นไปในลักษณะเป็นการช่วยเหลือ ฟังพา อาศัยเอื้อเฟื้อต่อกัน น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า มีสายใยแห่งความเกื้อกูล ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ตำบลบางบ่อ เพราะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เน้นความช่วยเหลือเกื้อกูลและการตอบแทนที่เราเรียกว่า “บุญคุณ” ดังนั้นระบบอุปถัมภ์จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในตำบลบางบ่อ เพราะมันทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหรือ หมู่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน ตั้งแต่เกิดแก่เจ็บตาย หรือแม้แต่กระทั่งฝากลูกเข้าโรงเรียน ฝากญาติเข้าทำงาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“มองในเรื่องของบุญคุณแล้วมันก็ต้องต่างตอบแทนกันไป อย่างเช่น ชาวบ้านลงคะแนนเสียง นักการเมืองเขาก็มา ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนทั้งในเรื่องถนนหนทาง หรือสิ่งโครงการต่าง ๆ มาลงให้ มันก็คืนะถ้าไม่มีการทุจริตโกงกินกัน” (ทศพล เชนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ต่างฝ่ายก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่นั่น มันก็มันตามมาด้วยต้องตอบแทนซึ่งกันและกัน ด้วยนะ บุญคุณมันก็ต้องทดแทน” (ทองสุก มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าในความคิดผมระบบอุปถัมภ์ก็ช่วยให้ลูกหลานคนอยู่ในพื้นที่ได้ทำงานอยู่ในพื้นที่ไม่ ต้องย้ายไปทำงานที่อื่น ไม่ต้องเกิดความลำบากในการเดินทางหรือความห่างไกลจากพี่น้อง ได้ทำงานในพื้นที่พื้นถิ่นของตัวเอง มันจะเข้าระบบอุปถัมภ์ลักษณะว่าดูแลลูกดูแลหลานในพื้นที่นี้ละ ระบบอุปถัมภ์มันเป็นคำ negative เฉยๆ ถ้าเป็นพวกเราคุยกัน มันก็คือการช่วยเหลือกัน เป็นที่เป็นพี่น้อง การดูแลกันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวอย่างก็เช่น ดึงการเข้าทำงาน ดึงเอาลูกเอาหลานในพื้นที่ในท้องถิ่นเข้าทำงาน เพราะไม่อยากจะให้ลูกหลาน ห่างไกลพ่อแม่ห่างไกลครอบครัว” (สุรชัย สุวสิน, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“มันก็ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกัน และมันก็ได้ผลประโยชน์กันทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับ อุปถัมภ์นะ อย่างการใช้ระบบอุปถัมภ์ในทางการเมืองมันก็ทำให้เข้าถึงพี่น้องประชาชนได้มากขึ้น เพราะใช้ระบบอุปถัมภ์สร้างทีมงานหรือห้วคณะขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางที่คอยสื่อสารกับ ชาวบ้าน เลือกตั้งครั้งหนึ่งๆ ยังไงก็ลงพื้นที่เดินได้ไม่ครบทุกหมู่บ้าน ทุกตรอก ซอก ซอยอยู่แล้ว เราก็ ต้องอาศัยทีมงานนี้ละ พอผมได้เป็นนักการเมืองผมก็ให้การช่วยเหลือตอบแทนพี่น้องประชาชนที่เลือก เรามาทำหน้าที่” (ทรงวุฒิสวนทอง, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ยังงี้ก็ต้องพึ่งพานักการเมืองท้องถิ่นเพราะมีเพาเวอร์” (ทองสุก มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

3. นักการเมืองท้องถิ่นมีการเอาใจใส่หรือช่วยเหลือประชาชน การช่วยเหลืออุปถัมภ์และการดูแลเอาใจใส่ประชาชนนั้นมีผลคืออย่างยิ่งกับนักการเมืองท้องถิ่น เพราะเป็นผลดีต่อการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ซึ่งนั่นหมายถึงความมั่นคงและก้าวหน้าในตำแหน่งทางการเมืองของตนเอง ซึ่งการช่วยเหลืออุปถัมภ์และการดูแลเอาใจ นั้นมักเป็นในเรื่องของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งมีมากมายหลากหลายปัญหา ซึ่งปัญหาที่ประชาชนในตำบลบางบ่อ ต้องการให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนให้ความ

ช่วยเหลือ คือ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า การช่วยเหลือด้านสติความ การฝากลูกหลานเข้าโรงเรียนหรือเข้าทำงาน และปัญหาการขอการสนับสนุนเงินในการดำเนินกิจกรรมประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้หากนักการเมืองปฏิเสธให้การช่วยเหลือก็จะถูกมองว่าเป็นที่พึงของประชาชนไม่ได้แต่หากนักการเมืองผู้ใดที่สามารถทำหน้าที่ได้ดีมีผลงานที่โดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ก็นับได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่สามารถสร้างฐานคะแนนเสียงให้แก่ นักการเมืองอีกทางหนึ่ง เพราะหากนักการเมืองคนใดมีผลงานที่โดดเด่น สร้างคุณประโยชน์ให้กับพื้นที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างทั่วถึงเช่นนี้แล้วก็ย่อมได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ทำให้นักการเมืองผู้นั้นสามารถรักษาฐานคะแนนเสียงของตนให้คงอยู่ต่อไป และในขณะเดียวกันก็มีโอกาสขยายฐานอำนาจให้กับตนเองเพิ่มขึ้นไปอีก โอกาสจะได้รับเลือกตั้งก็จะสูง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“งานบุญอย่างนี้ก็เข้ามาช่วยดูแล ช่วยเหลือ ไม่ว่าจะงานบุญส่วนตัว งานบุญส่วนรวม อย่างพวกประเพณีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้าน จะทำหนังสือไปขอความอนุเคราะห์จากนักการเมือง” (วันดี เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“มันก็คือตรงเวลามีบุญมีงานของหมู่บ้าน ของชุมชน ของตำบล เขาก็ให้เกียรติมาร่วมงาน มาเป็นประธานเปิดงาน แล้วก็ช่วยสนับสนุนงบประมาณให้ชาวบ้าน” (สมนึก เหมสมิติ, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

4. การดำเนินงานและประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การเลือกตั้งทำให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องหาความนิยมจากประชาชนต้องไวต่อปัญหาและความคิดเห็นของประชาชน และตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือหมู่บ้านในเขตเลือกตั้งของตนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเรื่องของการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยลำพังประชาชนเองมีข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ของตนจึงทำให้ไม่สามารถที่จะขอให้ข้าราชการแก้ไขปัญหาได้เท่าที่ควร และเห็นว่าข้าราชการคือผู้ที่มีอำนาจทำให้ประชาชนไม่สามารถเรียกร้องหรือเสนอความต้องการปัญหาของตนได้เท่าที่ควร ดังนั้น การที่นักการเมืองท้องถิ่นมาช่วยประสานงานกับหน่วยงานราชการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอยู่ในระดับหนึ่ง เพราะทำให้ประชาชนเกิดความพอใจ และประชาชนมีปัญหาเดือดร้อนต่าง ๆ มากมายที่ ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล แต่ประชาชนไม่สามารถผลักดันหรือเรียกร้องให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้มากนัก เพราะฉะนั้นการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น นอกจากจะมีบทบาทสำคัญในบริหารประเทศโดยส่วนรวมแล้วนั้น นักการเมืองท้องถิ่นยังจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในด้านการให้ความช่วยเหลือและ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ ของประชาชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเป็นคนที่ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐในการช่วยเหลือความเดือดร้อนของประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงการให้บริการชาวบ้านให้ความช่วยเหลือในด้านการบริการต่าง ๆ ปัจจัยการเกิดการแก่ เจ็บ ตาย ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับพี่น้องประชาชน ซึ่งในตำบลบางบ่อ จะเห็นได้ว่าทั้งนักการเมืองท้องถิ่นทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานด้านการเงินหรืองบประมาณต่าง ๆ โดยผ่านการขอความร่วมมือประสานต่อจากนักการเมืองระดับชาติ ในการดึงงบประมาณจากส่วนกลางเพื่อการ

พัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในท้องถิ่นจึงทำให้เห็นได้ชัดว่า การที่นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเดือดร้อนต่าง ๆ ของประชาชนนั้น ทั้งฝ่ายประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นมีความต้องการ ได้ประโยชน์ร่วมกันหรือเรียกได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันของประชาชน นักการเมืองท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนของตน นักการเมืองท้องถิ่นก็ได้ผลงาน ส่งผลต่อ ความพึงพอใจและคะแนนนิยมในการเลือกตั้งรวมถึงได้สร้างฐานทางการเมืองไปพร้อมกัน ดังนั้นการสร้างฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น คือการดูแลทุกข์สุขของประชาชน สร้างความพอใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน และมีปฏิสัมพันธ์ตลอดเวลาประดุจญาติมิตรสหาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ชาวบ้านเดือด ร้อนเรื่องถนนหนทาง เป็นหลุมไปบ่อ พอผู้นำชุมชนหรือ นักการเมืองท้องถิ่นก็นำปัญหาไปแจ้งต่อไปประสานขอความช่วยเหลือกับทางราชการ แล้วเขาก็ผลักดันงบประมาณให้ในการซ่อมแซมหรือปรับปรุงถนน” (ทศพล เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เวลาประชาชนได้รับความเดือดร้อนก็มีคนกลางที่หน้าที่ในการประสานงานระหว่าง หน่วยงานของรัฐ” (อนันต์ ทองเขียว, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“อย่างปัญหาต่าง ๆ ก็ได้รับการแก้ไขได้เร็วขึ้นก็เพราะระบบอุปถัมภ์ จากการเข้าไปขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่น ถ้ารอการแก้ปัญหาจากระบบราชการก็จะช้า” (บุญช่วย จิมบ้านไร่, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“มันก็เกิดการประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาณะ อย่างชาวบ้านเดือดร้อน นักการเมืองท้องถิ่นก็จะเป็นคนกลางในการนำปัญหาไปแจ้งต่อราชการ ก็จะช่วยเหลือโดยการดึงงบประมาณลงมาในพื้นที่ให้” (ทองสุข มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

5. มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกันหรือผูกพันกัน จากการที่สร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักการเมืองท้องถิ่น และประชาชน พร้อมทั้งให้การช่วยเหลืออุปถัมภ์ในเรื่องต่างๆ ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกไปพบปะชาวบ้านหรือ การช่วยเหลือสนับสนุน และร่วมเป็นเกียรติในกิจกรรมทางศาสนาและงานบุญประเพณีท้องถิ่น เช่น งานศพ งานวัด งานพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนม และรู้สึกว่าการเมืองเป็นบุคคลที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย และเกิดเป็นความผูกพันจากการไปมาหาสู่กัน ดูแลทุกข์สุข ห่วงใย และสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้เสมอๆ เสมือนเป็นญาติมิตรชิดใกล้ที่รู้จักกันมานาน ซึ่งถือเป็นกลวิธีในการผูกมัดใจและเป็นวิธีการรักษาและฐานเสียงทางการเมืองของ นักการเมือง

“ระบบอุปถัมภ์มันเป็นผลต่อคะแนนเสียงอยู่แล้ว มันคือมีฐานของคนชอบและแนะนำต่อ ๆ กัน มันเหมือนเป็นลูกโซ่ มีความผูกพันและไปมาหาสู่กัน” (บุญช่วย จิมบ้านไร่, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“นักการเมืองก็อุปถัมภ์ชาวบ้านด้วยการช่วยเหลือต่างๆ นานา เช่น ชาวบ้านมีปัญหาเดือดร้อนในการสัญจรไปมาเนื่องจากถนนหนทางไม่ดี ไฟฟ้ายังไม่ถึง นักการเมืองท้องถิ่นก็จะเป็นคนหางบประมาณมาให้ อย่างชาวบ้านอยากให้ลูกหลานเข้าโรงเรียนต่างๆ ก็วิ่งไปหา ส.ส. สจ. สท. เพื่อให้ช่วยฝากลูกหลานเข้าโรงเรียนนั้นโรงเรียนนี้ให้หน่อยเพราะเขามีเส้นสาย” (วันดี เขยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“สังคมไทย ระบบอุปถัมภ์มีมานานแล้วและถ่ายทอดกันมา ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีอิทธิพลมาถึงปัจจุบัน” (เอกสิทธิ์ ปลิ้ม, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ก็อย่างเวลามีการมืงาน นักการเมืองระดับท้องถิ่นเขาก็ให้เกียรติมาเป็นร่วมงาน มาเป็น ประธานเปิดงานหรือส่งตัวแทนมาร่วมงาน แล้วก็ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณด้วย เพราะ เขาได้คะแนนเสียงมาจากชาวบ้านเขาก็ต้องมาดูแลรักษาคะแนนเสียงของเขา ชาวบ้านก็ดีใจ ภาคภูมิใจที่นักการเมืองให้เกียรติชาวบ้าน” (สุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

ผลเสียของการมีหรือใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ มีดังนี้

1. ความไม่เท่าเทียมกันในการเมืองหรือเกิดช่องว่างความสัมพันธ์ ไม่มีความเป็นธรรมการเมืองระดับท้องถิ่นได้ใช้ระบบอุปถัมภ์ในการการสร้างสายโยงใยความสัมพันธ์กับ ประชาชนหัวคะแนน ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในช่วงหลัง เลือกตั้งแล้วนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่เป็นฝ่ายรัฐบาลจะได้เปรียบในการใช้อำนาจทางการเมืองดึง งบประมาณจากกระทรวง กรม ลงมาสู่พื้นที่เพื่อจัดทำโครงการหรือให้การช่วยเหลือประชาชน ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวนำมาซึ่งการช่วยเหลืออย่างไม่เท่าเทียมกัน กล่าวได้ว่าบางชุมชนอาจจะได้รับผลประโยชน์มากและการให้การช่วยเหลือน้อย บางชุมชนอาจได้รับผลประโยชน์หรือการช่วยเหลือมาก ซึ่งนักการเมืองระดับท้องถิ่นมักจะดูแลและเน้นให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษต่อคนที่สนับสนุนตนเอง เกิด การให้โอกาสแก่ลูกน้อง ทีมงาน หรือฐานเสียงของตน จนหลงลืมไปประโยชน์แก่คนหมู่มาก ซึ่งบางครั้งการได้รับงบประมาณไม่ได้จัดสรรจากความจำเป็น แต่เกิดจากความสนิทสนมหรือเอื้อเฟื้อกัน จนขาดหลักการจำเป็นในการจัดสรรงบประมาณที่ให้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เกิดความไม่เป็นธรรมในการเมืองเพราะเป็นการใช้สิทธิพิเศษจากระบบอุปถัมภ์มาใช้ ในการเมือง แน่แน่นอนว่ามันจะนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียมกัน เช่น ถ้าไม่ใช่ฐานเสียงหรือไม่ใช่พวก พ้องของตัวเองก็จะไม่ค่อยได้รับการดูแล” (วันดี เชยนาค, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“เกิดความไม่เป็นธรรมเพราะต้องเอาคนของตัวเองก่อน เช่น ในเขตเลือกไหนที่นักการเมืองได้คะแนนเสียงสูง เขาก็จะผลักดันงบประมาณหรือลงพื้นที่ให้ การช่วยเหลือในพื้นที่ดังกล่าวก่อนพื้นที่ที่เขาไม่ค่อยได้คะแนนเสียง ฉะนั้นแน่นอนว่าการได้รับความช่วยเหลือเนี่ยไม่มีทางเท่าเทียมกัน” (สุระชัย สุวสิน, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“แน่นอนว่ามันก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันหรือความเป็นธรรม เช่น ถ้าท้องถิ่นไหนเป็น ทีมงานของเรามันก็จะง่าย แต่ว่าทีมไหนที่ไม่เป็นทีมงานมันก็จะหาเสียงยากหน่อย ซึ่งมันก็จะเชื่อมโยงไปสู่เรื่องของงบประมาณและการทำงาน คือก็ต้องยอมรับว่าบางครั้งผมได้รับเลือกตั้ง แล้วหมู่บ้านนี้ ทีมงานนี้ได้คะแนนดีผมก็อยากที่จะไปพัฒนาหรือดึงงบประมาณไปให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นก่อน” (สุระชัย สุวสิน, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ผลเสียก็เรื่องฐานเสียงนี้แหละ ถ้าไม่ใช่พวกตัวเองมันก็ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการดูแล หรือ ได้รับการดูแลหลังกลุ่มใหญ่ที่เป็นฐานเสียงหลัก ในเรื่องความเป็นธรรมมันก็อาจจะมึบ้างที่ไม่ได้รับ ความเป็น

กรรม มันก็เป็นเรื่องธรรมดา เช่น มีแค่ 10 หลังจะไปทำมัย ถ้าคุ้มใหญ่บ้านหลายหลังเสีย ค่าทอเยอะมันก็ต้องไปก่อน มันปฏิเสธไม่ได้หรือกเสียคนเยอะมันก็ต้องเสียคัง ก็คืออุปถัมภ์กับความเป็นธรรมเนียมมันจะไปด้วยกันไม่ค่อยได้ แต่ก็มีโอกาสที่จะบรรจบกันอยู่” (ทรงวุฒิ สวาททอง, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2. นักการเมืองระดับชาติแทรกแซงการเมืองท้องถิ่น การแทรกแซงการเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองระดับชาติก่อให้เกิดลักษณะของความสัมพันธ์ที่แฝงไว้ด้วยระบบอุปถัมภ์ บารมีผลประโยชน์ทางการเมือง อำนาจ และ ผลประโยชน์ทางการเงิน ที่ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับระบบการเมืองความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวจะคงอยู่เพียงตราบเท่าที่ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์จากกันเท่านั้น เพราะโอกาสของการจะมีมิตรแท้หรือศัตรูอย่างถาวรในเวทีการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมาก ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์อีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในการเมืองท้องถิ่นของพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ คือ เกิดการแทรกแซงการเมืองท้องถิ่น จากนักการเมืองระดับชาติจากการวางโครงการทางการเมืองของนักการเมืองระดับชาติ โดยมี ผลประโยชน์ด้านฐานเสียงในการเลือกตั้งและผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นหลัก นั่นคือฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานเสียงของนักการเมืองระดับชาติด้วย เป็นสายโยงใยของคะแนนเสียงที่ได้รับ ซึ่งสามารถแบ่งประเด็น ออกได้ดังนี้

2.1 การแทรกแซงด้วยการสร้างเครือข่ายและฐานเสียง ในการเมืองระดับท้องถิ่น การแทรกแซงการเมืองของนักการเมืองระดับชาติด้วยการสร้างเครือข่ายและฐานเสียง การในการเมืองระดับท้องถิ่นนั้น นักการเมืองระดับชาติจำเป็นต้องใช้ความสัมพันธ์อันดีในการสร้าง เครือข่ายทางการเมืองกับข้าราชการ สมาชิกเทศบาลตำบล ส่วนท้องถิ่น และประชาชน รวมถึงให้การสนับสนุนคนในเครือข่ายของตน เช่น เครือญาติ ทีมงาน หรือหัวหน้าคะแนน ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานการเมืองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาฐานคะแนนเสียงของตน นักการเมืองระดับชาติ และพรรคการเมืองใดที่วางรากฐานทางการเมืองไว้ได้ย่อมหมายถึงความมั่นคงทางการเมืองของตนในระยะยาว และการประหยัดเงินลงทุนทางการเมือง ส่วนหนึ่งที่ต้องนำมาใช้หล่อเลี้ยงฐานคะแนนเสียงตลอดปี คราใดที่ไม่มีเลือกตั้ง เครือข่ายโยงใยระหว่างผู้บริหารท้องถิ่น (รวมงบประมาณท้องถิ่น) จะช่วยเป็นน้ำเลี้ยงฐานทางการเมือง แต่เมื่อการเลือกตั้งใน ระดับชาติทางนักการเมืองหรือพรรคการเมืองค่อยจัดงบประมาณสนับสนุนฐานการเมืองที่เป็นกอบเป็นกำ ลักษณะนี้จะช่วยให้หัวหน้าคะแนนและฐานทางการเมืองอื่นๆ มีความจงรักภักดี นั่นคือ ญาติพี่น้อง เพื่อน คนรู้จักจะเป็นฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ก็เป็นฐานเสียงของนักการเมืองระดับชาติ มันมีความสัมพันธ์กับแบบโดมิโน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“นักการเมืองระดับชาติเขาก็ใช้ระบบอุปถัมภ์ในสร้างการเครือข่ายหรือฐานทางการเมืองไว้ ในท้องถิ่น เช่น ส.ส. ส่งทีมงานหรือพรรคพวกของตนเองไปลงสมัครรับเลือกตั้ง นายเทศมนตรี” (สมนึก เหมสมิติ, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าคนสมัครไม่มีคนรู้จัก ไม่มีเส้นสายลำบากในการชนะเลือกตั้ง” (ทองสุข มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

“การแทรกแซงทางการเมืองนี้ละ เห็นได้ชัดว่ามีการแทรกแซงการเมือง ระดับท้องถิ่น โดยนักการเมืองระดับชาติจะสร้างเครือข่ายไว้ในทุกหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและส่งลงสมัครในตำแหน่งต่าง เช่น ลงสมัครนายก อบต. นายกเทศมนตรี” (อนันต์ ทองเจียว, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

2.2 การแทรกแซงด้วยการแทรกแซงการบริหารงานและงบประมาณ การแทรกแซงการเมืองท้องถิ่นด้วยการแทรกแซงการบริหารงานและงบประมาณ ซึ่งในกระบวนการนี้นักการเมืองระดับชาติพยายามเข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานของการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางการเมืองกับเทศบาล เพื่อให้เทศบาล เป็นเครื่องมือในการรักษาฐานคะแนนเสียงและสร้างฐานทุนทางการเมืองระดับตำบลหมู่บ้าน โดยนักการเมืองระดับชาติที่อยู่ในฝ่ายรัฐบาลจะใช้อำนาจทางการเมืองดึงงบประมาณจากกระทรวง กรม ลงมาสู่พื้นที่เทศบาล เพื่อให้เทศบาลดำเนินการหรือกรณีที่ประชาชนในตำบล ในหมู่บ้านมีความต้องการงบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ก็ติดต่อให้ ส.ส. ช่วยเหลือสนับสนุนการของงบประมาณจากส่วนกลาง เมื่อเทศบาลได้รับงบประมาณที่ ส.ส. ผลักดันมาให้ก็จะมี การบอกประชาชนว่า ส.ส. เป็นผู้ดึงงบประมาณมาให้ เท่ากับเป็นการสร้างผลงานของ ส.ส. ส่งผลดีต่อ ฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยเป็น ส.ส. (ฝ่ายรัฐบาล) ก็ใช้วิธีการดึงงบประมาณมาให้เทศบาลทำโครงการพัฒนาในพื้นที่คะแนนเสียงของตน มากขึ้น โดยไม่ต้องวิตกกังว่าจะกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง เพราะเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการแทน นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการรักษาฐานคะแนนเสียงแล้ว ส.ส. ยังได้รับผลประโยชน์จากการที่เป็นผู้นำโครงการมาให้ อบต. ด้วย ดังนั้นเป็นการใช้เงินหรืองบประมาณเพื่อหาเสียงสนับสนุน (ตระกูล มีชัย. 2548: 56) ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“เกิดการแทรกแซงการเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งมันก็จะแฝงไว้ด้วย ระบบอุปถัมภ์ บารมี ผลประโยชน์ทางการเมือง และผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต่างฝ่ายต้องแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกันสุดท้ายมันก็จะนำไปสู่การทุจริตได้” (ทองสุข มั่งมี, สัมภาษณ์ 21 มิถุนายน 2564)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่น กับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ต่อการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เก็บข้อมูลจากภาคสนาม ด้วยการบันทึกด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยการบรรยายหรือพรรณนา

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลต่อการเมืองการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาพบว่าเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ในเชิงรัฐศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ผู้สมัครได้ผลิตและสร้างขึ้นมาจากอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ที่ถูกใช้มาในลักษณะของการแจกจ่ายผลประโยชน์และการบริการทางด้านสาธารณะทั้งของส่วนรวมและส่วนตัวด้วยการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างกันที่มีแบบแผนมาจากวิถี ประเพณีและค่านิยมในการปฏิบัติทางสังคมมาเป็นบรรทัดฐานการรองรับในการทำงานเพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจซึ่งสามารถที่จะตอบแทนคืนกลับมาในรูปของ คะแนนเสียงจากชาวบ้าน อันเป็นการบ่งบอกและตอกย้ำว่าผู้สมัครนั้นเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่การงาน การเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน มีความเป็นห่วงเป็นใยกัน มีธรรมาภิบาล มีความขยันขันแข็งและจริงจังในสัจจะของคำมั่นสัญญา จากความสัมพันธ์ที่มีกันในลักษณะการช่วยเหลือพึ่งพา

อาศัยระหว่างกันในด้านต่าง ๆ หรือการจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์อันเป็นส่วนรวมให้แก่กลุ่มหรือบุคคลต่าง ๆ ของผู้นำทั้งในหมู่บ้านและในตำบลกับชาวบ้านในชุมชนนั้น สามารถที่จะเกิดขึ้นมาได้ ในลักษณะของการช่วยงานบุญพิธีต่าง ๆ การประสานงานกับราชการ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การเป็นเจ้าแก้งงานพิธีมงคล การเฝ้าเวรยามรักษาความปลอดภัย รถบริการส่งโรงพยาบาล การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การจัดงานบุญประเพณี การจัดงานกีฬา การใช้ตำแหน่งรับรองค่าประกัน การจัดสรรโครงการและงบประมาณ การสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นลักษณะของการใช้อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่ง สามารถที่จะใช้มาเป็นเครื่องมือคอยเชื่อมต่อในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองให้เกิด ขึ้นมาได้กับชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป ในท้องถิ่น และความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เป็นกิจกรรมที่สามารถแสดงออกถึงบทบาทการทำงานและการช่วยเหลือชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะเริ่มกันตั้งแต่การเกิด ไปจนถึงการเจ็บป่วยและการตายเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกเคลือบเอาไว้ด้วยความเมตตากรุณาและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่มีระหว่างผู้สมัครกับชาวบ้านในท้องถิ่น การสรุประดับของการสร้างเครือข่ายทางการเมืองนั้น ได้สรุปประเด็นสำคัญ ออกเป็น 2 ระดับ คือ

1) การสร้างเครือข่ายทางการเมืองในระดับหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกจาก ความสัมพันธ์ของผู้สมัครที่เคยมีกับชาวบ้านในชุมชนนั้น ได้ถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยไว้คอยเชื่อมต่อความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นเป็นเครือข่ายทางการเมืองได้ด้วยการอาศัยรูปแบบของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีกันอยู่ อย่างเครือญาติ พรรคพวก เพื่อนร่วมงาน และคนรู้จักกันมาตามลำดับความสำคัญที่มีกับชาวบ้านในชุมชนมาใช้ เป็นปัจจัยคอยเชื่อมต่อความสัมพันธ์กับชาวบ้านมาสร้างเป็นเครือข่ายทางการเมืองในการเลือกตั้งในระดับหมู่บ้าน

2) การสร้างเครือข่ายทางการเมืองในระดับตำบลของกำนันและนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของผู้สมัครที่เคยมีกันอยู่กับผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละหมู่บ้านตามโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ สามารถที่จะจัดอันดับขั้นของความสำคัญตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำในแต่ละหมู่บ้านได้ แล้วยังแสดงให้เห็นว่าในตำบลหนึ่ง ๆ จะมีอยู่ด้วยกันหลายหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านนั้น จะมีผู้นำที่หลากหลายบริบท อันได้มาจากการคัดเลือกหรือการแต่งตั้งให้เข้ามาเป็นตัวแทนในแต่ละด้าน และผู้นำเหล่านี้ได้ถูกดึงเข้ามาใช้เป็นปัจจัยในการเชื่อมต่อในการสร้างเครือข่ายทางการเมืองทั้งของกำนันและนักการเมืองท้องถิ่น โดยอาศัยปัจจัยที่มีอันดับขั้นของความสัมพันธ์ตามความสำคัญในด้านพรรคพวกเครือญาติ คนรู้จัก พนักงานลูกจ้าง และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นปัจจัยคอยเชื่อมต่อในการสร้างเครือข่ายทางการเมืองได้ตามลำดับของความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ผู้นำในแต่ละกลุ่มนั้นมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันกับชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการชนะเลิศเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาพบว่าเป็นรูปแบบอุปถัมภ์ ที่มีการช่วยเหลือหรือเอื้อเฟื้อกัน ระหว่างความเป็นเพื่อน ความเป็นญาติ ความเป็นพวกพ้อง โดยนักการเมืองท้องถิ่น มีการหาเสียงเริ่มจากครอบครัว ญาติพี่น้อง แล้วจึงนำไปสู่เพื่อน พวกพ้อง และการหาหัวคะแนน ที่มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ช่วยกันหาเสียงแบบลูกโซ่ มีการให้ช่วยกันลงคะแนนเสียงเนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีหัวคะแนนเป็นสื่อกลางหรือผู้นำพา เป็นผู้ชี้แนะ หรือชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้รู้จัก หรือประสานความช่วยเหลือให้กับคนในหมู่บ้านกับนักการเมืองท้องถิ่น ได้รู้จัก และเป็นผู้ชักชวนให้คนในหมู่บ้าน ได้ลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองท้องถิ่นนั้น ซึ่งคนในหมู่บ้าน ได้ให้ความเคารพ และเชื่อถือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านนั้น ก็มักจะลงคะแนนเสียงให้ นอกจากนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นสะพานให้คนในหมู่บ้านไปขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่นที่คนในหมู่บ้านลงคะแนนเสียงให้

ประชาชนบางป่อมีการขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยตรง เช่น ประชาชนบางป่อไปยังสำนักงานเทศบาลเพื่อขอความช่วยเหลือจากนายกเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล เช่น ความเดือดร้อนจากอาชีพ ความเดือดร้อนส่วนตัว ต้องการความช่วยเหลือหรือประสานงานการแก้ไข เรื่องใดที่เกินความสามารถของเทศบาล ทางนักการเมืองก็จะติดต่อไปยัง สส. สจ. เพื่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากทุกตำแหน่งล้วนอยู่ในข่ายการเมืองเดียวกัน นายกเทศบาลตำบลบางป่อ และสมาชิกสภาเทศบาล ทีมงานบางป่อก้าวหน้า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการสังกัดทีมงานสมุทรปราการก้าวหน้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคพลังประชาชน ล้วนเป็นทีมงานของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าโดยการนำของชนม์สวัสดิ์ อัศวเหม ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทางการเมือง ซึ่งง่ายต่อการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม การอำนวยความสะดวก การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

1.3.3 ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ต่อการเมืองการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาพบว่า จุดเด่นของการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการคือเป็นระบบอุปถัมภ์ ที่เป็นการเอื้อกันระหว่างญาติพี่น้อง พวกพ้องเพื่อน หรือคนรู้จัก และกลุ่มพวกหัวคะแนน มีการช่วยเหลือเอื้อผลประโยชน์ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งการเมืองท้องถิ่นมีตระกูล คือ อัศวเหม เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเมืองท้องถิ่น โดยในปีพ.ศ. 2564 นายชนม์สวัสดิ์ อัศวเหม ประธานหอการค้า จังหวัดสมุทรปราการ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนอดีตภรรยา คือ นางสาวนันทิดา แก้วบัวสาย ในนามกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สมุทรปราการหลังจากนางสาวนันทิดา แก้วบัวสายได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้แต่งตั้งบุตรสาวตนเอง คือ นางสาวชนม์ทิดา อัศวเหม เป็นเลขานุการ

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จากระบบอุปถัมภ์ของการเมืองท้องถิ่น ข้อดีของระบบอุปถัมภ์ คือ การพัฒนาจากการผลักดันและจัดสรรงบประมาณหรือ โครงการต่างๆ ลงสู่ท้องถิ่น การถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากนักการเมืองท้องถิ่น การประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ของ ประชาชนและความผูกพันจากความใกล้ชิดและสนิทสนมกัน และ ข้อเสียของระบบอุปถัมภ์ คือ ความไม่เป็นธรรมและความไม่เท่าเทียมกันในการเมือง การแทรกแซงการเมืองท้องถิ่นจากนักการเมืองระดับชาติ การสร้างทายาททางการเมืองและสืบทอดอำนาจทางการเมือง จากผลดีและผลเสียของระบบอุปถัมภ์นั้น ระบบอุปถัมภ์ก็เป็นปัจจัยที่นำมาเอื้อต่อชัยชนะในการเลือกตั้ง จากระบบความสัมพันธ์ที่มีกันอยู่ในชุมชนนั้น ได้มีส่วนที่เกี่ยวพันกับระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ได้ยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีของการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามโครงสร้างทางสังคมที่เป็นอยู่แล้ว ได้ผนวกกันเข้าไว้กับสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เป็นระบบทุนนิยม

การทำวิจัยในครั้งนี้จึงทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อชัยชนะของการเลือกตั้งในพื้นที่ ประกอบหลักอยู่ 2 ปัจจัย คือ

1 ผู้สมัครจะต้องมีพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ตามโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่กับชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของเครือญาติ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน พรรคพวก และกลุ่มต่างๆ เป็นอย่างเหนียวแน่น

2 ผู้สมัครจะต้องมีเงินทุนมากพอสำหรับการนำไปใช้จ่ายในการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์กับฐานเสียงและหัวคะแนนในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มีพื้นฐานความสำคัญมาจากค่านิยมทางสังคมแบบทุนนิยม ที่ได้นำเงินทุนเข้ามาเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนกลไกของการ เลือกตั้ง ได้ถึงจะสามารถเข้าถึงแหล่งของคะแนนเสียง ซึ่งก็เป็นหนทางแห่งชัยชนะในการเลือกตั้ง

2. อภิปรายผล

การเลือกตั้งท้องถิ่น กับระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การเลือกตั้งท้องถิ่น มักจะมีผู้สมัครเลือกตั้งที่มีฐานเสียงเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน ห้วกะแนน ในการช่วยขยายเสียงให้มากขึ้น เมื่อเลือกผู้สมัครมารับแต่งตั้งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นแล้ว ก็จะช่วยเหลืออุปถัมภ์ต่อชุมชนและประชาชนโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ร่วมทำงานกับราษฎรในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนทั้งด้านการจัดกิจกรรมทางศาสนา การก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ การแข่งขันกีฬา ให้ทุนการศึกษา ให้ของรางวัลในงานแข่งขันประกวดต่าง ๆ อุดหนุนงานเลี้ยงสังสรรค์ของชุมชน นอกจากการให้การสนับสนุนจากภาคเอกชนและจากเทศบาลรวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาลอีกด้วย

การเข้าร่วมงานแต่ละครั้งนอกจากจะไปเพื่อเป็นเกียรติในงานยังเป็นการไปช่วยเหลือบริจาคสมทบจัดงานเหล่านั้น นักการเมืองท้องถิ่นเห็นว่าการไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการอุปถัมภ์ และยังเป็นการได้พบปะเยี่ยมเยียนประชาชน ได้มีโอกาสพบปะพูดคุย ถามไถ่รับฟัง ปัญหา และความต้องการของประชาชน เป็นการปรึกษาหารือ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ สิ่งใดที่สามารถแก้ไขได้ทันที นักการเมืองเหล่านี้ก็จะแก้ไขให้ สิ่งใดที่แก้ไขไม่ได้ทันทีก็จะรับไปประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขให้ต่อไป ส่วนในช่วงที่ไม่มีงานในชุมชน นักการเมืองเหล่านี้ยังหาเวลาเดินพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนตามชุมชนต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสอบถามปัญหาตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผลงานนโยบายและเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างความคุ้นเคยและเป็นการกระชับสายสัมพันธ์อุปถัมภ์อย่างแนบแน่น การออกไปพบปะประชาชนเป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่ประชาชนยังไม่รู้ หรือยังสับสนไม่เข้าใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการทำงานของเทศบาลได้ดีขึ้น ซึ่งการเยี่ยมเยียนประชาชนทั่วไป เป็นการรักษารฐานเสียงและขยายฐานเสียง เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งในครั้งต่อไป ส่งผลต่อความก้าวหน้าและความมั่นคงทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น

รูปแบบการช่วยเหลืออุปถัมภ์ที่นักการเมืองท้องถิ่นให้แก่ชุมชนและประชาชน เป็นการอุปถัมภ์อย่างเป็นระบบ ทั้งการช่วยเหลือตามหน้าที่และนอกเหนือจากหน้าที่ ทั้งในเรื่องราชการ และเรื่องส่วนตัว มีการวางระบบการช่วยเหลืออุปถัมภ์ไว้หลายรูปแบบ เช่น การจัดระบบบริหารเทศบาลให้ประชาชนได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดองค์กรหน่วยงานและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่คอยให้บริการประชาชนทุกด้านและสามารถรับเรื่องร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา และสามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้ทุกด้าน นอกจากนี้ในระดับชุมชนก็มีการจัดตั้งชุมชนต่าง ๆ โดยมีการเลือกคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน หากมีปัญหาใดก็เสนอต่อเทศบาลให้ช่วยแก้ไขให้ มีการประชุมในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน โดยมีสมาชิกสภา

เทศบาลซึ่งแบ่งหน้าที่ แบ่งพื้นที่กันรับผิดชอบเข้าร่วมฟังการประชุมด้วย แล้วนำปัญหาของชุมชนไปเสนอต่อเทศบาลได้ทันทีไม่ต้องรอเดินเรื่องให้เสียเวลา นอกจากนี้ยังมีการตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละชุมชนด้วย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มเยาวชน เป็นต้น อันเป็นการสร้างท้องถิ่นที่สามารถสร้างความเข้มแข็งอันหนึ่งอันเดียวกัน

แนวความคิดของผู้นำชุมชนและประชาชนที่เป็นฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ชุมชนยังมีปัญหาและความต้องการในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองนั้น อาจถูกแทรกแซงโดยกลุ่มการเมืองอื่นได้ หากนักการเมืองละเลยการสร้างสายสัมพันธ์กับประชาชนและไม่สามารถกระชับสายสัมพันธ์อุปถัมภ์ไว้ให้เหนียวแน่นมั่นคง สายสัมพันธ์อุปถัมภ์อาจถูกแทรกแซง โดยกลุ่มการเมืองอื่น และทำให้กลุ่มการเมืองใหม่สามารถสร้างสายสัมพันธ์อุปถัมภ์ใหม่ขึ้นได้ ประชาชนได้รับการเอาใจใส่ ได้รับการปกป้องได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ ได้มีที่พึ่งพายามมีปัญหา ตลอดจนได้งบประมาณมาพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนมากขึ้นแต่ผู้นำชุมชน และประชาชนก็มองเห็นผลเสียของระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวเช่นกัน โดยมองว่าระบบดังกล่าวทำให้การตรวจสอบการบริหารงานเทศบาลลดความเข้มข้นลงไปไม่สามารถตรวจสอบได้เต็มที่ โดยนักการเมืองท้องถิ่นก็คิดว่าทำให้ความช่วยเหลือทั้งหลายนั้นต้องได้รับการตอบแทนจากประชาชน โดยการเข้ามาเป็นพวกสนับสนุนกิจกรรมและลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ นอกจากนี้การให้และการช่วยเหลือหลายครั้งทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชนเพราะแต่ละกลุ่ม แต่ละชุมชนได้รับความช่วยเหลือไม่เท่าเทียมกัน เป็นไปตามความพอใจของนักการเมืองท้องถิ่น บางคนแย่งชิงขอความช่วยเหลือ จึงเกิดความแตกแยกกัน นักการเมืองท้องถิ่นบางคนไม่ยอมเข้ามาในชุมชนเพราะกลัวถูกขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้มีส่วนทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นเดิมสร้างไว้อาจล่มสลายลงหากมีกลุ่มการเมืองอื่นเข้ามาแทรกแซง เช่น การให้ความช่วยเหลือให้แก่กลุ่มหรือชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือน้อยกว่า หรือการให้โดยไม่เรียกร้องการตอบแทนใด ๆ สักกระยะหนึ่งก่อน เป็นต้น โดยจังหวัดสมุทรปราการมีตระกูลอัสวเหมที่มีอิทธิพลต่อการเมืองท้องถิ่น คือ นายชนม์สวัสดิ์ อัสวเหม เป็นประธานหอการค้า จังหวัดสมุทรปราการ อดีตภรรยา คือ นางสาวนันทิดา แก้วบัวสายเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สมุทรปราการ และบุตรสาว คือ นางสาวชนม์ทิดา อัสวเหม เป็นเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ อันแสดงถึงระบบอุปถัมภ์นั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสนธิ สมักรการ (2535) ที่แบ่งลักษณะระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยออกได้ 4 รูปแบบ คือ ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ ในหมู่มิตรสหาย ในองค์กรต่าง ๆ และระหว่างอาชีพ และแนวคิดของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่นเกิดขึ้นเพราะนักการเมืองต้องพึ่งคะแนนเสียงของประชาชนในการพาดตนเองขึ้นสู่อำนาจและรักษาอำนาจนั้นไว้ นักการเมืองระดับชาติไม่เพียงแต่ต้องเอาใจประชาชน แต่ต้องสนใจ และอุปถัมภ์คำชูบรรดาหัวคะแนนซึ่งมีอิทธิพล และมีสายสัมพันธ์กับชาวบ้านในเขตเลือกตั้งในชนบทเป็นอย่างสูงด้วย ข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกรงใจ และกลัวนักการเมืองระดับชาติ ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปทำให้นักการเมืองจำเป็นต้องสนใจ และเอา

ใจใส่ชาวบ้านและหัวคะแนน และผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักการเมืองท้องถิ่นต้องช่วยเหลือและพึ่งพิงนักการเมืองระดับชาติด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของศิธา เศียรถาวร (2552) ที่พบว่า การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความเป็นไปได้สูงว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงจากการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานของท้องถิ่น ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน และการจัดสรรงบประมาณ แต่เป็นไปในทางอ้อม โดยมีการให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะในลักษณะร้องปรึกษาที่ปรึกษา

งานวิจัยของประทุมมารถ สุจริต (2558) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับการเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล มีระบบเครือข่าย ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุน ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนสำหรับช่วยในการหาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมสูงและค่อนข้างได้ผลดี ระบบเครือข่ายในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ่อทอง ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายจำนวนมาก ซึ่งเครือข่ายของแต่ละคนมาจาก ปู่ ย่า ตา ยาย พี่น้องในครอบครัว และลูกพี่ลูกน้อง ทำให้ได้ญาติเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นที่นิยมกันในทางการเมือง เครือญาติ เหล่านี้จะอยู่ในทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง และมีการช่วยเหลือกันทุกอย่าง เป็นการอุปถัมภ์ที่ไม่มีผลตอบแทนในเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่หวังจะได้พึ่งพากันในอนาคต

งานวิจัยของศิริรัตน์ ธรรมใจ (2558) ที่พบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของเครือข่าย ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปในปัจจัยเอื้อผลประโยชน์หรือคำจูงใจกับผู้นำท้องถิ่นสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องซึ่งระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยจะเป็นไปในลักษณะระบบอุปถัมภ์ที่อยู่ในหมู่ญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างญาติอาวุโสกับญาติผู้น้องเป็นระบบที่คงทนถาวรที่สุดด้วย ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย อาศัยความเป็นเพื่อนในการช่วยเหลือตอบแทนเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสติปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่ ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่าง ๆ ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพระบบเหล่านี้สะท้อนเห็นจากสังคมของผู้นำท้องถิ่นอำเภอแม่ทาที่คอยได้รับการช่วยเหลือจากระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ การดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นที่รักษาอำนาจทางการเมืองหลายสมัย จะทำให้ผู้นำใช้ระบบอุปถัมภ์อาชีพสร้าง อำนาจสิทธิประโยชน์บางอย่าง เป็นการทดแทนบุญคุณหรือตอบแทนด้วยการให้เงินทองหรือทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่นให้กับผู้ที่อุปถัมภ์ผู้นำท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 เทศบาลตำบลบางบ่อควรนำผลการวิจัยของระบบอุปถัมภ์ไปใช้ในการช่วยเหลือกันหรือพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง นั่นคือปลายทางของจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ เช่น การสร้างถนนหนทางให้เดินทางสะดวก น้ำ ไฟฟ้าเข้าถึง เป็นต้น

3.1.2 ประชาชนในพื้นที่ควรได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ และนำความรู้ที่ได้ไปช่วยการเมืองท้องถิ่น โดยการเลือกคนที่ดีจริงและเป็นรูปธรรม คือ ต้องการคนที่เป็นคนดีจริง ๆ ถึงแม้จะมาจากญาติ เพื่อน และห้วคะแนน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่น เช่น ขั้นตอนของราชการ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นต้น

3.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อ

3.3.3 ควรศึกษากลุ่มประชากรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ประชาชนทั่วไป พ่อค้า นักธุรกิจ

บรรณานุกรม

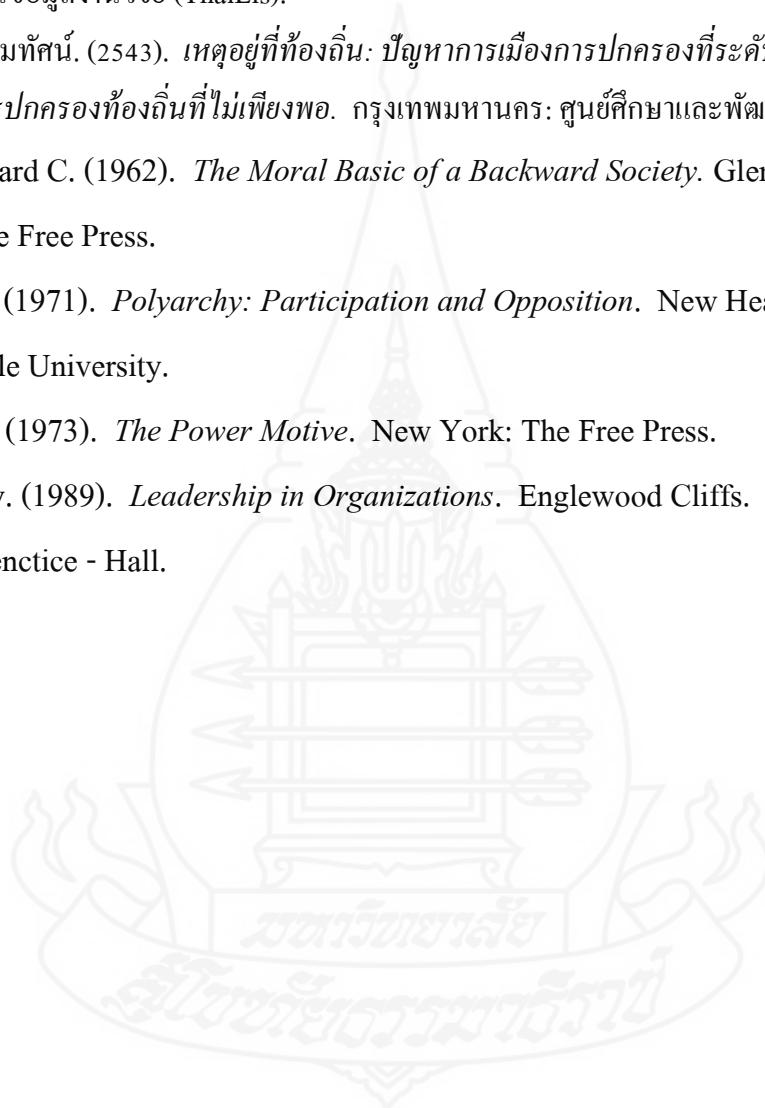
มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กรมพล ทงธรรมชาติ. (2531). *การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวงส์ ฉายะบุตร. (2549). *การปกครองท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์.
- ตระกูล มีชัย. (2548). *การเมืองท้องถิ่น : การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล*. พิมพ์ครั้งที่ 1.: สถาบันพระปกเกล้า.
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2561). *การจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรพต วีระสัย. (2526). *คู่มือรัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). *การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____ (2554). *การเมืองท้องถิ่น : การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ จตุพรดีไซน์.
- ประทุมมารต สุจริต. (2558). *ระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. (ค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ภัทรวดี แก้วประดับ. (2546). *การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านค่าย*. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ลิขิต ชีรเวทิน. (2542). *ระบบอุปถัมภ์และการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วราพงษ์ อ่อนตา. (2562). *อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก*. (ค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ศิธา เขียรถาวร. (2552). *ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น: ศึกษากรณี เทศบาลนครลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช). ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- ศิริรัตน์ ธรรมใจ. (2558). *การรักษาอำนาจทางการเมือง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- ศิริศักดิ์ ศิริมงคลลา. (2533). *ความขัดแย้งในการเมืองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองอุทัยธานี (พ.ศ. 2528 – 2533)*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สนิท สมัครการ. (2535). *มีเงินก็นับว่านื่อง มีทองก็นับว่าพี่: ครอบครัวและเครือญาติของไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการสถาบันส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อकिन รพีพัฒน์. (2533). *ปัญหาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- อิทธิศักดิ์ วรกิจ. (2563). *ความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง). ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). *เหตุอยู่ที่ท้องถิ่น: ปัญหาการเมืองการปกครองที่ระดับชาติ อันสืบเนื่องจากการปกครองท้องถิ่นที่ไม่เพียงพอ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการปกครองท้องถิ่น.
- Banfeld, Edward C. (1962). *The Moral Basic of a Backward Society*. Glencoe, IL : The Free Press.
- Robert, A. D. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Heaven: Yale University.
- Winter, D. G. (1973). *The Power Motive*. New York: The Free Press.
- Yulk, A. Gary. (1989). *Leadership in Organizations*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice - Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. เพศ () หญิง () ชาย
3. อาชีพ:

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถาม

1. ท่านคิดว่าระบบอุปถัมภ์มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....
2. ท่านคิดว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อมีรูปแบบการหาเสียงเลือกตั้งที่เชื่อมโยงกับระบบอุปถัมภ์หรือไม่ อย่างไร เช่น ระบบเครือข่าย เพื่อนฝูง ห้วคะแนน
.....
.....
.....
3. ท่านคิดว่าการที่มีเครือข่าย เพื่อนฝูง และห้วคะแนน มาช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง มีผลต่อคะแนนเสียงของผู้สมัครหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าระบบอุปถัมภ์มีข้อดีและข้อเสียหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

คำสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าระบบอุปถัมภ์มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางป่อหรือไม่ อย่างไร

“เวลาจะลงสมัครก็ต้องไปหากลุ่มให้เข้ามาสนับสนุน ช่วยหาเสียงช่วย และออกแนวความคิดให้เราด้วย ทีมงานฝ่ายบริหารด้วยกันก็จะดึงพรรคพวกเข้ามาเป็นรองนายกฯ และตำแหน่งเลขานุการนายกฯ แล้วก็จะมีการจัดตั้งคนที่เข้ามาเป็นประธานสภาฯ รองประธานสภาฯ ให้เข้ามาเป็นกลุ่มของเราและไว้คอยเป็นฐานเสียงให้เราด้วย แล้วก็บอกว่าจะสนับสนุนพวกเขาให้ได้เป็นประธานสภาฯ รองประธานสภาฯ เลขานุการสภาฯ ถ้าทีมของเราได้เป็นนายกฯ” (นางสาววันดี เชยนาค นายกเทศมนตรีตำบลบางป่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เราจะช่วยเหลือกันเรื่องเงินทองเป็นบางครั้งคราว บางครั้งก็จะช่วยกันในเรื่องแรงงานด้วย ค่าตอบแทนจะให้เป็นการน้ำม้นรถตอบแทนกันมากกว่า เวลาเจ็บป่วยก็จะดูแลระหว่างกันก่อนกลุ่มอื่น ๆ และ ในทางการเมืองแล้วญาติพี่น้องจะช่วยทุกอย่าง อย่างเช่นช่วยหาเสียง ช่วยหาห้วคะแนนให้รวมไป ถึงหาเงินมาให้ด้วย ดูแลกันและกัน” (นายสุรชัย สุวสิน รองนายกเทศมนตรีตำบลบางป่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เวลาเลือกก็จะเลือกพวกพ้อง ไม่ช่วยกัน และใครจะช่วย เมื่อเลือกพวกเป็นนักการเมืองแล้วก็จะช่วยกลับเหมือนกัน น้ำผึ้งเรือเสือฟังกป่า” (นายทรงวุฒิ สวาททอง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางป่อ เขต 2 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ก็ด้วยการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ไล่มาเลยตั้งแต่เวลาลูกเขาโรงเรียนก็ไปหา นักการเมืองให้ฝากเข้าโรงเรียนต่างๆ ให้มีคติความก็ให้นักการเมืองไปช่วย งานบุญ งานประเพณี ต่างๆ เช่น งานบวช งานบุญผ้าป่า งานกฐินของหมู่บ้านของชุมชนก็ของบสนับสนุนจากนักการเมือง” (นายอนันต์ ทองเขียว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางป่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“พี่น้องประชาชนเป็นคนเลือกเราเข้ามา เราก็ต้องตอบแทนโดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องต่างๆ เช่น การไปร่วมทำบุญกฐิน การไปรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของพี่น้อง มีการของบประมาณมาสร้างถนน โรงเรียน น้ำ ไฟฟ้า เป็นต้น” (นายทศพล เชยนาค สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางป่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เครือญาติเป็นกลุ่มอันดับแรกที่จะต้องแน่นพื้นที่สุด ถ้าเครือญาติไม่แน่นก็อย่าหวังว่าจะลงเล่นการเมืองแล้วชนะได้ ซึ่งญาติพี่น้องก็จะคอยสนับสนุนและคอยแนะนำให้ลงเล่นการเมืองเป็นศักดิ์ศรีของญาติพี่น้อง และญาติพี่น้องก็จะช่วยหาชักชวนเครือญาติพวกเขาของแต่ละคนให้เพิ่มขึ้นต่อไปอีกเรื่อย ๆ ในหมู่บ้านผมนี้จะมีญาติพี่น้องกันตั้งแต่พี่น้องสายทางพ่อ พี่น้องสายแม่ พี่น้องสายเมีย พี่น้องสายพ่อของเมีย พี่น้องสายแม่ของเมีย และถ้าเครือญาติไม่มีมากจะลงเล่นการเมืองท้องถิ่นไม่ได้ ญาติพี่น้องจะช่วยหาเสียงโดยการไปพูดคุยชักชวนให้และหยังเสียงคนใกล้ชิดให้” (นายสมนึก เหมสมิติ ประธานชุมชนรักบ้านเกิด สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“สำหรับกลุ่มที่เลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาส่วนมากแล้วจะมีการพบปะสังสรรค์กันอยู่ตลอด โดยจะมีการพูดคุยและปรึกษาหารือในเรื่องการเลี้ยงปลาแล้วก็จะมีการตั้งวงกินเหล้า กินกับแก้มกันอยู่เป็นประจำ หลังจากที่เลิกจากงานเสร็จแล้ว จะไปมาหาสู่กันอยู่ตลอด เพราะจะได้มีเวลาปรึกษาหารือกัน และเวลาช่วยงานในช่วงการเลือกตั้งก็จะช่วยกันไปหมดไม่ว่าจะเป็นกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ เวลาช่วยงานก็เข้ามาช่วยเหลือกันเหมือนเดิม” (นายบุญช่วย ฉิมบ้านไร่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เวลามีงานก็จะร่วมมือกันทำงานแล้วอยู่กินด้วยกันเหมือนเป็นญาติพี่น้องกัน พอทำงานเสร็จแล้วก็จะมีการตั้งวงเลี้ยงเพื่อสังสรรค์ด้วยการลงขันออกเงินกันไปซื้อหมูซื้อไก่มาทำกินด้วยกัน ซึ่งจะคบกันโดยทั่ว ๆ ไป ถ้าต่างคนต่างมีงานส่วนตัวของตน ก็จะแยกย้ายกันไปทำงานของตนก่อน ถ้าหลังจากเลิกงานเสร็จก็จะกลับมาช่วยกลุ่มกันตามปกติจะไม่ได้ไปแบ่งพรรคแบ่งพวก แล้วเวลาใครมีงานอะไรให้ช่วยเหลือก็สามารถที่จะไปเรียกกันมาช่วยได้ มี Line กลุ่มในการติดต่อกัน” (นายทองสุข มั่งมี ประธานชุมชนร่วมเย็น สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“อุปถัมภ์ก็โดยการให้เงินละ ชาวบ้านมาก็ให้การต้อนรับ คือเราให้เกียรติเขา ให้เกียรติทุก คน ใครมาไม่มีข้าวกิน ซื้อข้าวให้กิน ไม่มีรถไปส่ง ให้คาร์ด ขนาคนอกเขตเลือกตั้งมาก็ให้คือให้หมด ใครมาขอให้ตลอด ต้องดูแลพื้นที่ ต้องให้การอุปถัมภ์ อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นหัวคะแนน ระบบอุปถัมภ์จะมีในรูปแบบต่างๆ เช่น การไป ช่วยเหลืองานบุญ งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่” (นายเอกสิทธิ์ ปลื้ม ประธานชุมชนหน้าวัดบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“มีการออกไปพบปะ เยี่ยม เยือนชาวบ้านเวลาว่างงานต่างๆ ออกไปเป็นประธานในการเปิดงานบางงาน การนำงบประมาณลงให้หมู่บ้านต่างๆ นี้ในการทำถนนหนทางบ้าง หรือเวลาชาวบ้านมีคดีความต้องขึ้นโรงขึ้นศาลก็ต้องอาศัยบารมี นักการเมือง ในการไปประกันตัว การไปขอนักนักการเมืองให้ช่วยเหลือในการโยกย้ายที่ทำงาน หรือ ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการให้นักการเมืองช่วยเหลือในการฝากลูกหลานเข้าโรงเรียนดัง เมื่อประชาชนมาขอความช่วยเหลือ เราก็ให้ความช่วยเหลือในรูปของเงิน สิ่งของการกระทำต่างตอบแทน” (นายสุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

2. ท่านคิดว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางบ่อมีรูปแบบการหาเสียงเลือกตั้งที่เชื่อมโยงกับระบบอุปถัมภ์หรือไม่ อย่างไรเช่น ระบบเครือญาติ เพื่อนฝูง หัวคะแนน

“นักการเมืองก็อุปถัมภ์ชาวบ้านด้วยการช่วยเหลือต่างๆ นานา เช่น ชาวบ้านมีปัญหาเดือดร้อนในการสัญจรไปมาเนื่องจากถนนหนทางไม่ดี ไฟฟ้ายังไม่ถึง ส.ส. ก็จะเป็นคนหางบประมาณมาให้ อย่างชาวบ้านอยากให้ลูกหลานเข้าโรงเรียนดังๆ ก็วิ่งไปหา ส.ส. สจ. เพื่อไปให้เขาช่วยฝากลูกหลานเข้าโรงเรียน

นั่นโรงเรียนนี้ให้หน่อยเพราะเขามีอำนาจ มีบารมี” (นางสาววันดี เชยนาค นายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“อุปถัมภ์โดยการให้เงินละ ให้โดยไม่สิ้นสุด ถ้าเปรียบแล้วก็เหมือนกับการเลี้ยงหมูอย่างนี้ อย่านำให้ หมูร้อง ถ้าหมูร้องขึ้นมาก็ต้องเทอาหารลงในรางอาหารทันที ให้มันกินให้หน่อยก็ตามเขาให้ตลอด และก็ไม่มี บน ถ้าหมูร้องเนี่ยแสดงว่าอาหารหมูหมดแล้ว แล้วก็ปลุกฝังเป็นรุ่นๆ ไป รุ่นพ่อ รุ่นลูก รุ่นหลาน สร้างผ่าน เครื่องญาติ คือ คนนี้อยู่บ้านนี้ก็ไปเป็นนักรการเมืองที่บ้านนั้น” (นายสุรชัย สุวสิน รองนายกเทศมนตรีตำบล บางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“นักรการเมืองนั้นอยู่ได้เพราะห้วคะแนน และห้วคะแนนก็อยู่ได้เพราะนักรการเมือง ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน นักรการเมืองหางบประมาณมาให้แก่ชาวบ้าน ห้วคะแนนเองก็หาคะแนนและ รักษาฐานเสียง ให้กับนักรการเมือง” (นายทรงวุฒิ สวาททอง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 2 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“นักรการเมืองที่สมัครหรือหาเสียง ก็ญาติ ๆ คนรู้จักกันทั้งนั้น ไม่ใช่คนแปลกหน้า” (นายอนันต์ ทองเจียว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“การหาเสียงในตำบลบางบ่อ ก็ใช้วิธีการหาเสียงจากคนรู้จัก ญาติ เพื่อน คนที่สมัครก็ขอร้องให้ เราลงคะแนนให้ ก็เป็นญาติของเพื่อน” (นายทศพล เชยนาค สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าไม่รู้จัก ก็ไม่ลงคะแนนให้ ให้คะแนนคนที่ไว้วางใจได้ จะได้กลับมาพัฒนาบางบ่อได้” (นาย สมนึก เหมสมิติ ประธานชุมชนรักบ้านเกิด สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นห้วคะแนน เป็นคนที่พยายามชักจูงให้ชาวบ้าน ไปลงคะแนนเสียงให้กับ คนที่กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านเชียร์อยู่” (นายบุญช่วย ฉิมบ้านไร่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าได้คนที่้องที่หรือคนในตำบลที่รู้จัก เค้าจะกลับมาพัฒนาตำบลและช่วยเหลือพวกเราอย่าง เต็มที่” (นายทองสุข มั่งมี ประธานชุมชนร่มเย็น สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ช่วย ๆ กัน ไม่รู้ตัดสินใจเลือกใคร เพื่อนบอกญาติลงสมัคร ช่วยกันลงคะแนนให้หน่อย เพื่อน กันเนอะ ก็ต้องช่วยกันไป” (นายเอกสิทธิ์ ปลื้ม ประธานชุมชนหน้าวัดบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“เราเป็นผู้นำชุมชน ก็ต้องรู้ว่า ใครที่จะทำงานได้ เลือกตามผู้นำชุมชนมาถูกทางแล้ว” (นายสุระ ชัย พิพัฒน์รังสรรค์ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

3. ท่านคิดว่ากรณีที่เมื่อมีเหตุภัยพิบัติ เพื่อนฝูง และหัวหน้าคณะ มาช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง มีผลต่อคะแนนเสียงของผู้สมัครหรือไม่ อย่างไร

“การมีคนรู้จักเยอะ โอกาสที่จะเลือกก็จะสูง คะแนนเสียงก็จะมาก” (นางสาววันดี เซยนาคนายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ยังมีเหตุภัยพิบัติ เพื่อนฝูง และหัวหน้าคณะมากเท่าไร แสดงว่ามี ฐานเสียงแน่น โอกาสจะได้เสียงสูง” (นายสุรชัย สุวสิน รองนายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“มีหัวหน้าคณะช่วยหาเสียงก็ดี มันเหมือนมีเครือข่ายช่วยทำงาน กระจายประชาสัมพันธ์ออกไปเยอะ ๆ” (นายทรงวุฒิ สวาททอง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 2 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ยังมีพรรคพวกมาก ๆ ก็ช่วยทำงาน ช่วยกันโฆษณา ออกไปให้คนรู้จักเยอะ ๆ เพราะคนจะต้องเป็นที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนหมู่มาก” (นายอนันต์ ทองเขียว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้ามีญาติมาสมัคร ก็จะช่วยหาเสียงให้ มีญาติเป็นนักการเมือง ถือว่าเป็นเกียรติยศของวงศ์ตระกูล” (นายทศพล เซยนาค สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“มีเพื่อนคนหนึ่ง มาสมัคร เป็นคนดีนะ ก็อยากจะแนะนำให้คนอื่นรู้จักและเลือก” (นายสมนึก เหมสมิติ ประธานชุมชนรักบ้านเกิด สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ระบบอุปถัมภ์มันเป็นผลต่อคะแนนเสียงอยู่แล้ว มันคือมีฐานของคนชอบและแนะนำต่อ ๆ มันเหมือนเป็นลูกโซ่ มีความผูกพันและไปมาหาสู่กัน” (นายบุญช่วย ฉิมบ้านไร่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้าคนสมัครไม่มีคนรู้จัก ไม่มีเส้นสาย ลำบากในการชนะเลือกตั้ง” (นายทองสุข มั่งมี ประธานชุมชนร่มเย็น สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“สังคมไทย ระบบอุปถัมภ์มีมานานแล้วและถ่ายทอดกันมา ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีอิทธิพลมาถึงปัจจุบัน” (นายเอกสิทธิ์ ปลื้ม ประธานชุมชนหน้าวัดบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“หัวหน้าคณะ เช่น ผู้นำชุมชน เป็นมือเป็นแขนให้กับผู้สมัคร ช่วยกันหาเสียงเพื่อมาลงคะแนนในการเลือกตั้ง เป็นปากกระบอกเสียงในการกระจายประชาสัมพันธ์ให้รู้จักผู้สมัคร” (นายสุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

4. ท่านคิดว่าระบบอุปถัมภ์มีข้อดีและข้อเสียหรือไม่ อย่างไร

“ข้อดี คือ มันก็ดีนะ นักการเมืองท้องถิ่นเขาก็ช่วยเหลือในการจัดหาโครงการของรัฐบาลมาให้ หรือช่วย ผลักดันงบประมาณลงในยังท้องถิ่น บุญงานอย่างนี้เขาก็มาเข้ามาช่วยดูแล ช่วยเหลือทั้งที่เป็นงาน บุญส่วนตัวและงานบุญส่วนรวม อย่างพวกประเพณีต่างๆ ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้าน จะทำหนังสือ ไปขอความ อนุเคราะห์จากนักการเมือง ข้อเสีย คือ เกิดความไม่เป็นธรรมในทางการเมืองเพราะเป็นการใช้สิทธิพิเศษจาก ระบบอุปถัมภ์มาใช้ ในทางการเมือง แน่นนอนว่ามันจะนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียมกัน เช่น ถ้าไม่ใช่ฐานเสียง หรือไม่ใช่พวก พี่องของตัวเองก็จะไม่ค่อยได้รับการดูแล” (นางสาววันดี เขยนาค นายกเทศมนตรีตำบลบาง บ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี เกิดความไม่เป็นธรรมเพราะมันต้องเอาคนของตัวเอง ก่อน เช่น ในเขตเลือกไหนที่ นักการเมืองได้คะแนนเสียงสูง เขาก็จะผลักดันงบประมาณหรือลงพื้นที่ให้ การช่วยเหลือในพื้นที่ดังกล่าว ก่อนพื้นที่ที่เขาไม่ได้ค่อยคะแนนเสียง ฉะนั้นแนนอนว่าการได้รับความ ช่วยเหลือเนี่ยไม่มีทางเท่าเทียมกัน ข้อเสีย คือ แน่นนอนว่ามันก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันหรือความเป็นธรรม เช่น ถ้าท้องถิ่นไหนเป็น ทีม งานของเรามันก็จะง่าย แต่ว่าทีมไหนที่ไม่เป็นทีมงานมันก็จะหาเสียงยากชะหน่อย ซึ่งมันก็จะเรื่อง โยง ไปสู่ เรื่องของงบประมาณและการทำงาน คือก็ต้องยอมรับว่าบางครั้งผมได้รับเลือกตั้ง แล้วหมู่บ้าน นี้ ทีมงานนี้ ได้คะแนนดีผมก็อยากที่จะไป พัฒนาหรือดึงงบประมาณ ไปให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นก่อน” (นายสุรชัย สุวสิน รองนายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ ถ้าในความคิดผมระบบอุปถัมภ์นี้หนึ่งก็ได้ลูกหลานคนอยู่ในพื้นที่ทำงานอยู่ในเขต พื้นที่ที่ไม่ ต้องย้ายไปทำงานที่อื่น ไม่ต้องเกิดความลำบากในการเดินทางหรือความห่างไกลจากพี่น้อง ได้ ทำงานในพื้นที่พื้นถิ่นของตัวเอง มันจะเข้าระบบอุปถัมภ์ลักษณะว่าดูแลลูกดูแลหลานในพื้นที่นี้ละ ระบบ อุปถัมภ์มันเป็นคำ negative ใดๆ ถ้าเป็นพวกเรากัน มันก็คือการช่วยเหลือกัน เป็นพี่เป็นน้อง การดูแลกัน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวอย่างก็เช่น ดึงการเข้าทำงาน ดึงเอาลูกเอาหลานในพื้นที่ใน ท้องถิ่นเข้าทำงาน เพราะไม่อยากจะให้ลูกหลาน ห่างไกลพ่อแม่ห่างไกลครอบครัว ข้อเสีย คือ ผลเสียก็เรื่องฐานเสียงนี้แหละ ถ้า ไม่ใช่พวกตัวเองมันก็ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการดูแล หรือ ได้รับการดูแลหลังกลุ่มใหญ่ที่เป็นฐานเสียงหลัก ในเรื่องความเป็นธรรมมันก็อาจจะมีส่วนที่ไม่ได้รับ ความเป็นธรรม มันก็เป็นเรื่องธรรมดา เช่น มีแค่ 10 หลัง จะไปทำมัย ถ้าคุ้มใหญ่บ้านหลายหลังเสียง ค่าทอเยอะมันก็ต้องไปก่อน มันปฏิเสธไม่ได้หรือเสียงคนเยอะ มันก็ต้องเสียงดัง ก็คืออุปถัมภ์กับความเป็นธรรมเนี่ยมันจะไปด้วยกันไม่ค่อยได้ แต่ก็มีโอกาสที่จะบรรจบกัน อยู่” (นายทรงวุฒิ สวาททอง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 2 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ มันก็ทำให้เกิดการพัฒนาะ จากการที่นักการเมืองดึงโครงการต่างๆ หรืองบ ปรมาณ มา ลงในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งถึงแม้ว่ามันอาจจะแฝงไว้ซึ่งผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองเองก็ตาม แต่ ประชาชนก็ยังได้รับประโยชน์” ข้อเสีย คือ ผลเสียก็เกิดการแทรกแซงทางการเมืองนี้ละ เห็นได้ชัดว่ามีการ แทรกแซงการเมือง ระดับท้องถิ่น โดยนักการเมืองระดับชาติจะสร้างเครือข่ายไว้ในทุกหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ

และส่งลง สัมครในตำแหน่งต่าง เช่น ลงสมัคร นายก อบต. นายกเทศมนตรี” (นายอนันต์ ทองเขียว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ มั่นคื้ก็ตรงช่วยเหลือซึ่งกันและกันนี้ละ แต่ถ้ามองในเรื่องของบุญคุณแล้วมันก็ต้องต่างตอบแทนกันไป อย่างเช่น ชาวบ้านลงคะแนนเสียง นักการเมืองเขาก็มา ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนทั้งในเรื่องถนนหนทาง หรือคิงโครงการต่างๆ มาลงมาให้ มันก็คินะถ้าไม่มี การทุจริตโกงกินกัน ชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องถนนหนทาง เป็นหลุมไปบ่อ พอผู้นำชุมชนหรือ นักการเมืองท้องถิ่นก็นำปัญหาไปแจ้งต่อไปประสานขอความช่วยเหลือกับทางราชการ แล้วเขา ก็ผลักดันงบประมาณให้ในการซ่อมแซมหรือปรับปรุงถนน ข้อเสีย คือ มันก็เกิดการแทรกแซงทางการเมืองท้องถิ่นจากนักการเมืองระดับชาติ เพราะอย่างผู้ใหญ่บ้านหลายหมู่บ้าน ในบางบ่อก็เป็นเครือข่าย เป็นหัวคะแนน หรือเป็นที่มงานของ ส.ส. พอ ส.ส. ได้รับเลือกตั้งช่วยเหลือต่างๆ ในหมู่บ้านพวกนี้ก็จะได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับ งบประมาณรวดเร็วกว่า เพราะถือว่าเป็นฐานเสียงที่สำคัญ ซึ่งมองอีกมุมมันก็ไม่เป็นธรรมกับบาง หมู่บ้านที่มีคะแนนเสียงน้อย” (นายทศพล เขยนาค สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ มันก็ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกัน และมันก็ได้ผลประโยชน์กันทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์นะ อย่างการใช้ระบบอุปถัมภ์ในทางการเมืองมันก็ทำให้เข้าถึงพี่น้องประชาชนได้มากขึ้น เพราะใช้ระบบอุปถัมภ์สร้างทีมงานหรือหัวคะแนนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางที่คอยสื่อสารกับ ชาวบ้านเลือกตั้งครั้งหนึ่งๆ ยังไงก็ลงพื้นที่เดินได้ไม่ครบทุกหมู่บ้าน ทุกตรอก ซอก ซอยอยู่แล้ว เรา ก็ ต้องอาศัยทีมงานนี้ละ พอผมได้เป็นนักการเมืองผมก็ให้การช่วยเหลือตอบแทนพี่น้องประชาชนที่เลือก เรามาทำหน้าที่ ข้อเสีย คือ นักการเมืองระดับชาติเขาก็ใช้ระบบอุปถัมภ์ในสร้างการเครือข่ายหรือฐานทางการเมืองไว้ในท้องถิ่น เช่น ส.ส. ส่งทีมงานหรือพรรคพวกของตนเองไปลงสมัครรับเลือกตั้งนายก” (นายสมนึก เหมสมิติ ประธานชุมชนรักบ้านเกิด สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ ในแง่ดีของระบบอุปถัมภ์ก็ได้งบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่นเรา ยังไงก็ต้องพึ่งพานักการเมืองท้องถิ่นเพราะมีเพาเวอร์ ข้อเสีย คือ ถ้ามองในผลเสียมันก็ง่ายต่อการเกิดการแทรกแซงทางการเมืองท้องถิ่น เพราะบางพื้นที่ นักการเมืองระดับชาติอาจจะส่งลูกน้องหรือทีมงานไปลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก หรือ สมาชิกบ้างซึ่งเกิดการแทรกแซงการบริหารงานหรือในเรื่องการจัดสรรงบประมาณลงมาในพื้นที่นั้น ๆ” (นายบุญช่วย ฉิมบ้านไร่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ มันก็เกิดการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันนี้ละ เพราะต่างฝ่ายก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ นั้น มันก็มันตามมาด้วยต้องตอบแทนซึ่งกันและกันด้วยนะ บุญคุณมันก็ต้องทดแทน ข้อเสีย คือ เกิดการแทรกแซงการเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งมันก็จะแฝงไว้ด้วย ระบบอุปถัมภ์ บารมีผลประโยชน์ทางการเมือง และผลประโยชน์ต่างๆ ที่ต่างฝ่ายต้องแลก เปลี่ยน ผลประโยชน์ต่อกันสุดท้ายมันก็จะนำไปสู่การทุจริตได้” (นายทองสุข มั่งมี ประธานชุมชนร่มเย็น สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ ก็ก่อให้เกิดพัฒนาเพราะท้องถิ่นมีช่องทางในการได้รับงบประมาณพัฒนา เพราะถ้าพึ่งงบประมาณที่ลงมาสู่ตำบลบางบ่อมันไม่เพียงพอต่อการพัฒนา ข้อเสีย คือ เกิดการสร้างทายาททางการเมือง

และสืบทอดอำนาจทางการเมือง” (นายเอกสิทธิ์ ปลื้ม ประธานชุมชนหน้าวัดบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ข้อดี คือ กี่อย่างเวลาที่มีการมีงาน นักการเมืองระดับท้องถิ่นเขาก็ให้เกียรติมาเป็นร่วมงาน มาเป็นประธานเปิดงานหรือส่งตัวแทนมาร่วมงาน แล้วก็ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณด้วย เพราะ เขาได้คะแนนเสียงมาจากชาวบ้านเขาก็ต้องมาดูแลรักษาคะแนนเสียงของเขา ชาวบ้านก็ดีใจ ภาคภูมิใจที่นักการเมืองให้เกียรติชาวบ้าน” ข้อเสีย คือ เกิดการสร้างทายาททางการเมืองและสืบทอดอำนาจทางการเมืองเพื่อรักษารฐาน เสียงทางการเมืองรวมถึงผลประโยชน์ทางการเมืองของตนเอง เช่น ส่งญาติไปสมัครเป็นนายก” (นายสุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

5. ท่านมีข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างไร

“มันต้องมีกฎหมาย กติกาที่เข้มงวดและรัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการในใช้ระบบ อุปถัมภ์เอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องตัวเองมากเกินไปจนนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน” (นางสาววันดี เขยนาคนายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ระบบอุปถัมภ์มันหยั่งรากลึกในสังคมไทยแล้ว การแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดก็คือต้องมีระบบตรวจสอบและกฎหมายที่เข้มงวด” (นายสุระชัย สุวสิน รองนายกเทศมนตรีตำบลบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“อยากให้มียกกฎหมายที่ครอบคลุม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องโหว่ในการใช้ระบบอุปถัมภ์ไปในทางทุจริตคอร์รัปชัน กับปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาททางการเมืองที่แท้จริงของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของการตรวจสอบ” (นายทรงวุฒิ สวนทอง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 2 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ต้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมถึงบทบาทของ ประชาชนในการเป็นผู้ตรวจสอบการบริหารงาน โดยเฉพาะตรวจสอบในเรื่องของงบประมาณ” (นายอนันต์ ทองเขียว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ต้องสร้างระบบกฎเกณฑ์ให้ไม่หละหลวมจนเกินไป โดยเฉพาะสร้างระบบคุณธรรมให้เข้มแข็ง แม้การใช้ระบบอุปถัมภ์จะอ้างอิงจากระบบคุณธรรมแต่ก็ไม่ใช้ระบบคุณธรรมโดยแท้ แต่ก็ ควรที่จะยึดกติกาหรือหลักกฎหมายเป็นสำคัญด้วย ควบคู่ไปกับจริยธรรมทางการเมือง” (นายทศพล เขยนาคสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางบ่อ เขต 1 สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

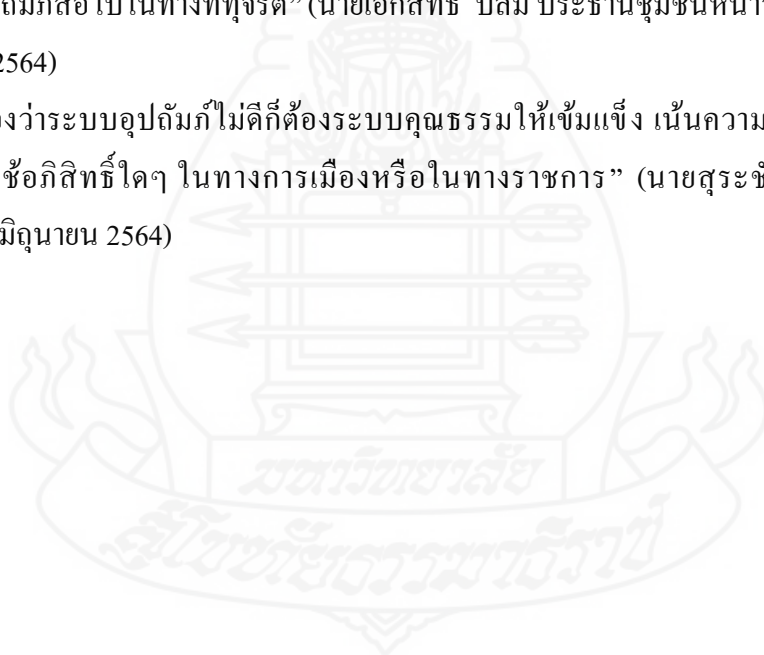
“อยากให้ให้นักการเมืองท้องถิ่นมีอัตตาดัก্ষณ์ในตัวเอง ฟังพาตัวเองให้มากที่สุดก่อนที่จะ ฟังพาหรือ ขอความช่วยเหลือต่างจากนักการเมืองระดับชาติ และก็การปลูกฝังระบบคุณธรรมควบ คู่ไปกับระบบอุปถัมภ์” (นายสมนึก เหมสมิติ ประธานชุมชนรักบ้านเกิด สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ต้องปลูกฝังและสร้างระบบคุณธรรมควบคู่ไปกับการมีอยู่หรือการใช้ระบบอุปถัมภ์ เพราะระบบอุปถัมภ์เองก็ใช้ว่าจะไม่ดี แต่มันต้องมีอยู่และใช้อย่างเหมาะสม คำว่าระบบอุปถัมภ์มันทำให้เกิดความคิดแตกต่างขึ้นอยู่กับว่าสำนักของนักการเมืองแต่ละคน บางคนอาจจะมองไปว่าระบบอุปถัมภ์เป็นการหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง แล้วแต่จิตสำนึกของบางคน อย่างผมเนี่ยคิดว่าใช้ระบบอุปถัมภ์ในการดึงเอาลูกหลานในพื้นที่เข้าทำงานมันดีนะลูกหลาน เรียนจบมาแทนที่จะไม่มีงานทำแล้ว ทำให้ครอบครัวทำให้สังคมมีปัญหา พอมีงานทำแล้วทำให้ครอบครัว สังคมดีขึ้นนี่คือความคิดของผม คนมองไปว่าระบบอุปถัมภ์เป็นการคอร์รัปชัน ผมก็ว่าเป็นภาพที่ไม่จริง เราสามารถเลือกใช้ระบบอุปถัมภ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้” (นายบุญช่วย นิมนต์บ้านไร่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“สังคมไทยมันเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์ และก็มีมาช้านานตั้งแต่โน่นสมัยพ่อขุนการจะแก้ไขปัญหาหรือระบบอุปถัมภ์มันจึงค่อนข้างเป็นไปได้ยาก แต่ถ้าแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้ก็คือ ต้องปลูกฝังและสร้างระบบคุณธรรม” (นายทองสุข มั่งมี ประธานชุมชนร่วมเย็น สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“สร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนจะได้เข้าใจบทบาททางการเมืองของตนเองมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในกระบวนการตรวจสอบในการไม่ใช้ระบบอุปถัมภ์ต่อไปในทางที่ทุจริต” (นายเอกสิทธิ์ ปลื้ม ประธานชุมชนหน้าวัดบางบ่อ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

“ถ้ามองว่าระบบอุปถัมภ์ไม่ดีก็ต้องระบบคุณธรรมให้เข้มแข็ง เน้นความเท่าเทียมและความเสมอภาคกัน ไม่ใช่ใช้อภิสิทธิ์ใดๆ ในทางการเมืองหรือในทางราชการ” (นายสุระชัย พิพัฒน์รังสรรค์ สัมภาษณ์ วันที่ 21 มิถุนายน 2564)

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวศุณิศา ตีระพิพัฒน์กุล
วัน เดือน ปีเกิด	28 ธันวาคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลสองคลอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ตำแหน่ง	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

